DE OOSTPOST.

LETTERKUNDIG, WETENSCHAPPELIJK EN COMMERCIEEL

NIEUWS- EN ADVERTENTIEBLAD.

PRIJS VAN INTEEKENING.
Voor den geheelen jaargang voor Soerabaya ƒ 15.—
Idem franco per post. „ 17.—
Voor den eersten halven jaargang voor „ „ 7.50
Idem franco per post. „ 9.—
De OOSTPOST verschijnt elken *Maandag* en *Donderdag*.

DONDERDAG 30 JULIJ.

PRIJS DER ADVERTENTIEN.
De prijs der ADVERTENTIEN is ƒ 2.— voor elke TIEN WOORDEN; behalve het zegel.
Advertentien met groote letter betalen dubbeld.
Iedere herhaling na de twee eerste plaatsingen wordt betaald met de helft van het bedrag der advertentie.

No. 61. VERANTWOORDELIJKE UITGEVERS E. FUHRI & CO, TE SOERABAYA. 1857.

Bij deze courant behoort een bijvoegsel.

OFFICIEEL GEDEELTE.

JAVASCHE COURANT

Van den 25sten *Julij* 1857, N° 59.

Bij Koninklijk besluit van den 30sten Januarij 1857 no. 62, zijn benoemd tot aspirant-ingenieurs voor de dienst der mijnen in Nederlandsch-Indie, J. P. Schlosser en P. H. van Diest.

Bij Koninklijk besluit van 2 April 1857 no. 109, is de gewezen Stadsvroedmeesteres te Batavia, met verlof in Nederland, A. J. Pulle. weduwe J. Redeker, op haar verzoek, ee vol uit 's lands dienst ontslagen, onder toekenning van pensioen.

Civiel Departement.

BENOEMD:

Tot resident van Japara, inspekteur der kultures in de derde afdeeling C. Castens.

MAGTIGING VERLEEND:

Tot het uitreiken aan den partikulieren geneesheer C. Rademaker eener akte van toelating voor de uitoefening der genees-, heel- en verloskundige praktijk te Sumadang, residentie Preanger Regentschappen, en om door hem de civiele geneeskundige dienst in de afdeeling Sumadang te doen waarnemen.

Schutterijen, enz.

BIJ DE SCHUTTERIJ TE AMBOINA,

EERVOL ONTSLAGEN.

De kapitein mr. L. G. Bouricius, wegens vertrek.
De tweede luitenant W. F. C. van Helsdingen.
De vaandeldrager J. L. Hendrikss.

BENOEMD:

Tot kapitein, de eerste luitenant J Ohello.
Tot eersten luitenant-adjudant, de tweede luitenant-adjudant K. R. Moorrees.
Tot eersten luitenant-vaandeldrager, de eerste luitenant Z. M. Nikiuluw.
Tot eerste luitenants, de tweede luitenants F. R. Soselisa en J. Nachmann.
Tot tweede luitenants, J. J. Dias en E. A. Mailuhu.

(*Voor de Politie.*) De ondergeteekende brengt ten kennisse van het publiek, dat op grond van art. 22 van het politie-reglement (Staatsblad 1829 No. 8) last is gegeven, om, gerekend van den 15den Augustus e. k, al de honden die op den publieken weg los loopen, daardoor tot nadeel der gemeente strekken en de rust des nachts verstoren op te vatten; weshalve de eigenaren, die op hunne honden prijs stellen, worden aanbevolen, dezelve met een halsband vermeldende den naam des eigenaars te voorzien, ten einde tot teeken te strekken, dat zoodanige honden kunnen worden gespaard.

SOERABAYA, 28 *Julij* 1857.
De Adsistent Resident voor de Politie,
P. SWERVER.

(*Voor het land*) Naar aanleiding eener van hoogerhand bekomen magtiging zal op Dingsdag den 11den Augustus 1857 des voormiddags ten 8 ure ingevolge de aankondiging vervat in de *Javasche Couranten* van den 15den en 18 Julij 1857 No. 56 en 57. door den ondergeteekende ten zijnen bureele publieke uitbesteding worden gehouden voor de levering van diverse artikelen van inlandschen oorsprong ten behoeve van den artillerie constructie winkel gedurende het jaar 1858.

Omtrent de voorwaarden dezer uitbesteding kunnen dagelijks van des morgens 8 tot des namiddags 12 uren (zondagen uitgezonderd) ten bureele van den ondergeteekende de verdere inlichtingen verkregen worden, alwaar eene opgave der marktprijzen van de onderscheidene artikelen ter speculatie van gegadigden ter lezing zal gereed liggen.

De Directeur van opgemelden winkel,
VREEDE.

OPROEPING VAN CREDITEUREN.

In de *Javasche Couranten* van 18 en 22 Julij No. 57 en 58, worden opgeroepen de debiteuren en crediteuren in de navolgende boedels:

Door de weeskamer te Batavia: van wijlen J. C. Strobel, W. H. Boud, particulieren, W. Menson, letterzetter bij 's lands drukkerij, en J. E. H. Juch, gepensioneerd kapitein der infanterie;

Door de weeskamer te Soerabaya: van wijlen den heer Wilhelmus Hendricus van Ligten.

VENDU-DEPARTEMENT.

VERKOOPING.

Op Vrijdag den 31sten Julij

Voor de woning van den majoor J. B. Auffmorth te Gatottan, en daarna voor het locaal der weeskamer alhier.

Op Zaturdag den 1sten Augustus.

Voor de toko van den heer D. D. van Boeckholtz in de Chin. kamp.

ADVERTENTIEN.

GEBOORTEN.

Bevallen van een *ZOON*, J. E. REMMERS, geb. *Westdorp*.
GENDING (PROBOLINGO) 14 *Julij* 1857. (451)
Eenige kennisgave.

STERFGEVALLEN.

Heden overleed, na een smartlijk lijden van 15 dagen, onze hartelijke geliefde broeder RICHARD EDWARD HEAVISIDE, in den ouderdom van 18 jaren.

SOERABAYA, 22 *Julij* 1857. (452)
JOHN HEAVISIDE.
MARY HEAVISIDE.

VENDUTIE

Na afloop der vendutie ten huize van den majoor J. B. AUFMORTH, zullen op *Vrijdag den 31dezer* door de weeskamer, voor het locaal dier kamer worden verkocht KADJANG-MATTEN, MALOEKA MATTEN, SINGAPOER PLANKEN, TABAK en KATOMBAR, behoorende tot den boedel van wijlen INTJE HASSAN.

SOERABAYA, 28 *Julij* 1857. (462)
De Secretaris,
PLOEGMAN.

VENDUTIE.

Op Woensdag den 5den Augustus.

Bij **FRIEDLANDER & ZOON.**

Van CHITSEN, LIJNWADEN, DAMES-KLEEDEREN, JACONETS, ZIJDE, KOUSSEN, ZOKKEN, DIVERSE TOKO-GOEDEREN, PROVISIEN, ROODE WIJN, CONJAC, MANILLA, CIGAREN zonder reserve.

VENDUTIE

Op Vrijdag den 7den Augustus 1857.

Voor het locaal der Weeskamer alhier van diverse goederen behoorende tot de nalatenschapen van Mr. P. C. BALLOT, VAN LIGTEN, MOHANIE BINTIE ACHMAT BIN ABDULLA FAGIE, INTJE HASSA en anderen waaronder GOUDWERKEN en JUWELEN, alsmede van de restant TOKO GOEDEREN, van G. BEHREND, mitsgaders van een STEENEN met PANNEN GEDEKT HUIS, staande op het erf van vann SECH AWAL, behoorende tot den boedel van de Chineesche vrouw HAN INIO.

SOERABAYA, 28 *Julij* 1857. (461)
De Secretaris,
PLOEGMAN.

MISS DAUBIGNY.

(*Slot*).

Wij bevinden ons weder in het atelier van de dame die, zonder roem of winst te beoogen, haar leven wijdde aan de schilderkunst. Zij is ditmaal echter meer coquette dan artiste, want geheel in zijde en satijn gehuld ziet zij naar de pendule en zucht, „*Nog slechts half tien!* waarop zij zich voor het ezel zet om, met over elkander geslagen armen, een half afgewerkt portret aan te staren, nadat zij het groene gaas dat er voor hing, zeer bevallig op den bovenrand van het raam had gelegd. Een oogenblik had zij zoo gezeten toen een kloppen aan de deur haar uit hare mijmerende beschouwing wekte. Vlug, als ware zij nog geen achttien jaren, liet zij het groen gaas voor het portret weder vallen, en opende zelf de deur, waar zich Singletons gestalte levensgroot aan haar oog vertoonde.— Was het teleurstelling die zich op haar gelaat vertoonde?

Het had er allen schijn van, hoewel zij het aan Edward niet liet blijken; want zij beantwoordde zijnen groet met een vriendelijk „Wel, Ned (*)! het doet mij genoegen dat „gij komt, ga zitten" en zelve reikte zij hem eenen stoel toe.

Singleton vond zijne tante zoo goed gehumeurd dat hij zonder veel voorafspraak haar het verhaal deed van zijn tobben, van zijne speculatie, van zijn verlies en, van zijne plannen als tante hem met een paar honderd pond wilde bijspringen.

(*) Gemeenzame verkorting van Edward.

Tante had zeer aandachtig toegeluisterd, en zóóveel belangstelling aan den dag gelegd dat zij bij het verhaal van Scagliola's streken, wiens naam Edward echter niet noemde, een. *schandelijk* mompelde. — Toen het verhaal geeindigd was en de vraag om tante's hulp was voorgedragen antwoordde deze na een oogenblik bedenkens;

„Wel! ik geloof dat uw plan zoo heel kwaad niet is, „en als ik het wel beschouw geloof ik zelfs dat het het „beste is wat gij kunt doen.— Gij hebt, dat is niet tegen „te spreken, eene *mésalliance* aangegaan en dat zal u altijd en overal een hinderpaal zijn zoolang gij hier blijft. „— Daar ginder, in Australie, neemt men het welligt „zoo naauw niet; en buitendien, wat men daar niet weet, behoeft gij niet te vertellen. Ik zal dus voor uwe behoorlijk „uitrusting en passage zorgen en.....

„Lieve tante," viel Edward haar hier in de rede, „gij „zijt.....

„Nu ja! dat is genoeg; wij nemen nog geen afscheid," kwam tante er tusschen in, want zij hield niet van veel bedankt te worden.

„En nu," volgde zij er bij terwijl zij met de meeste oplettendheid de zoom van haren zakdoek bekeek, „en nu „heb ik u ook wat te vertellen, ik... ik heb plannen die... „die eene groote verandering in mijn leven zullen brengen. „ik zal denkelijk niet lang meer alléén zijn in dit huis.

„Zoo tante!" zeide Edward, die al aanstonds hare zinspeling begreep, „zoo tante! gaat gij trouwen? En met wie?

„Ja!" hernam de blozende tante „als er niets in den weg „komt dan heb ik plan om over een paar maanden in het „huwelijk te treden met den Baron van Nurnberg, een „Duitscher, maar geheel van engelsche beginselen doordrongen zoo zelfs dat hij onze taal zeer zuiver spreekt. „Hij is een hoogst beschaafd man die het kenmerk van zijnen adeldom op het edele gelaat draagt Doch, hier is „zijn portret waaraan ik begonnen ben," en het gaas opheffende vraagde zij, zaagt gij ooit edeler uiterlijk?

Naauwelijks echter had Edward eenen blik op het doek geworpen of hij stond als van den donder getroffen. „Dat is zoo waar ik leef, Scagliola!" riep hij in de grootste verbazing uit.

„Uwe kritiek vind ik al zeer vreemd," merkte tante, „eenigsints gekwetst, aan!" met welken kwakzalver vergelijkt gij den baron van Nurnberg dan toch?

„De baron van Nurnberg! hernam Edward," waarlijk „een schoone baron.— Laat mij u zeggen, lieve tante, dat „de persoon die voor dit portret heeft gezeten, even zoo „min baron van Nurnberg is als ik hertog van Wellington.— En ik kan er bijvoegen dat ik zeer blijde ben „dat het nog niet te laat is dat gij dit nieuws hoort.

„Maar, wie is hij dan?" stotterde de tante.

„Wie hij is? als gij bedaard genoeg zijt om de waarheid te hooren zal ik u zeggen dat hij Scagliola heet; „dat hij de man is, die huisvriend, die mij zoo schandelijk heeft opgeligt; dat hij de zoon is van een marskramer die voor vijftig jaren geleden, met een marsje om „den nek gehangen, langs de straten zijne koopwaar rondventte.— Ha, die schelm; hij had van mij gehoord dat „gij ons niet wildet ontvangen omdat Anne niet van edele

VENDUTIE

IN DE PAKHUIZEN

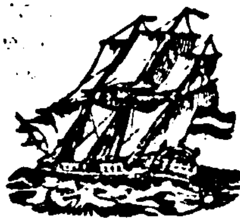
VAN

RUYL CRAMER & CO.

Op Woensdag den 12den Augustus,

Van diverse BATIK GOEDEREN als: bruine en blaauwe BATIK KAINS, SARONGS, SLENDANGS en DOEKEN, PAPIER, etc. etc. (458)

VERKOOP VAN EEN SCHIP.

Op een nader te bepalen dag, zal door de ondergeteekenden voor rekening van wien zulks zoude mogen aangaan, publiek worden verkocht, het alhier ter reede liggende Nederlandsch barkschip

"JOHANNES MARINUS"

Gezagvoerder J. VERBRUGH, metende 325 lasten en voorts deszelfs Inventaris, bestaande uit ANKERS, KETTINGEN, ZEILEN, BOOTEN, RONDHOUTEN, TOUWWERK en al wat te voorschijn zal worden gebragt.

Het schip is dagelijks te bezigtigen, terwijl van de Inventaris inzage is te bekomen bij de heeren FRASER EATON & Co te *Soerabaya*; te *Samarang* en hier bij

BATAVIA, *De Agenten*, (439)

13 *Julij* 1856. **B. KOPERSMIT & CO.**

VERKOOP VAN EEN NIEUW GEKOPERD

Nederlandsch Bark-schip.

Op een nader te bepalen dag, in de loop der volgende maand, zal alhier publiek worden verkocht, het Nederlandsch barkschip

JACOB CATS

Gezagv. kapitein A. VAN DER WINDT, groot volgens Bijlbrief 415 gemeten lasten, lang 145 voeten, breed 37 voeten, hol 24¼ voet Amsterdamsche maat en dat met al deszelfs RONDHOUTEN, OPSTAAND, en LOOPEND WANT, ANKERS, KABELKETTINGEN, TOUWEN, ZEILEN en andere SCHEEPSBEHOEFTEN, zoo als hetzelve thans ter reede is liggende.

Het schip is dagelijks behalve zon-en feest-dagen te bezigtigen van 7 tot 11 uur 's morgens en van 3 tot 6 uur na den middag.

De Catalogus der Inventaris zoomede verdere informatiën, zijn op franco aanvrage verkrijgbaar bij de Heeren FRASER EATON & Co te SOERABAYA; te SAMARANG bij de Heeren B. KOPERSMIT & Co; te CHERIBON bij den Heer K. W. VAN DER WEYDE en alhier bij den Gezagvoerder *Hotel der Nederlanden*, en bij

BATAVIA, *De Agenten*,

13 *Julij* 1857. (440) **B. KOPERSMIT & CO.**

Inmiddels uit de hand te koop.

UITBESTEDING.

De ondergeteekende zal, op last van den Luitenant-Kolonel, plaatselijken kommandant, op *Zaturdag den 8sten Augustus* e. k. 's morgens ten 10 ure, in het locaal der groote Militaire Kantine alhier eene openbare uitbesteding houden, voor de levering der benoodigde dranken aan de Kantines in deze Afdeeling, gedurende één jaar, aanvang nemende met 1° October 1857.

De betrekkelijke voorwaarden liggen ter lezing bij den kastelein der Kantine; ook worden nadere inlichtingen gegeven door

Den Kapitein, Commissaris der Militaire Kantine in de stad,

(415) RAAIJMAAKERS.

VERKOOPING OP REGTERLIJK GEZAG.

Op Donderdag den 28sten Augustus 1857.

Krachtens schuldkennis voerende *IN NAAM DES KONINGS* verleden door den Assistent Resident van Grissee, ADOLPH FRANÇOIS HENRI VAN DE POEL, op *den 28sten Mei* 1857 N°. 3, zal door tusschenkomst van het vendu-departement alhier, voor rekening van belanghebbenden in het openbaar worden verkocht.

Een ERF met het daarop staande STEENEN met PANNEN GEDEKT HUIS, gelegen in de kampong *Bedeelan* alhier, bij de verponding geregisteerd onder N°. 491 en aangeslagen voor *f* 1000:

Een ERF met het daarop staande STEENEN met PANNEN GEDEKT HUIS, gelegen in de kampong *Bedeelan* alhier, bij de verponding geregisteerd onder N°. 769 en aangeslagen voor *f* 1000, beide perceelen toebehoorende aan den Javaan PA TASSRIE PAME, woonachtig te Grissee.

GRISSEE, *De Deurwaarder van den*

27 *Julij* 1857. *Landraad te Grissee,*

(468) SASTRO PRONNO.

VERTREK VAN SCHEPEN.

DE STOOMBOOT

KONINGIN DER NEDERLANDEN,

Kapt. J. PRINS, vertrekt op *den 31sten Julij*, van hier naar SAMARANG, BATAVIA en SINGAPORE.

De agenten,

(448) FRASER EATON & Co.

HET STOOMSCHIP BANDA.

Kapitein BOSCH, vertrekt aanstaande *Vrijdag den 31sten dezer*, naar SAMARANG en BATAVIA.

Adres, bij

(465) W. CORES DE VRIES.

SOERABAYA, 29 *Julij* 1857.

De trekking der LOTERIJ van **HELDERNISSE** zal plaats hebben op 2 *Augustus aanstaande*, ten huize van de weduwe LANS, aan den Grisseesche weg, des vóórmiddags tien ure; wordende de inteekenaren beleefdelijk verzocht de loten vóór de trekking te willen voldoen. (464)

Bij den ondergeteekende repareert men, alle soorten van meubels bestaande uit hout, als mede herstelt hij schilderijen en spiegel-lijsten, en verguld dezelve, ook vernist en herstelt hij schilderstukken in olie-verf.

Is woonachtig op Tommonggoongan,

(467) **J. A. KUIJTENBROUWER.**

KWIKZILVER.

Tegen goedkoopen prijs te verkrijgen, bij KRAAIJ.

(466) *Kampong Dapoehan.*

SACHROMETERS

Volgens Baumé, bij

(453) H. KIEL.

Het Agentschap der Javasche Bank brengt ter kennisse van het algemeen, dat de rente bij de Bank en hare Agentschappen van af heden is bepaald als volgt:

rente op Particuliere acceptatiën. . . 9% 's jaars.

„ „ Vendu-acceptatiën van de Buitenbezittingen, van *Java* en *Madura* met uitzondering van *Batavia*, *Samarang* en *Soerabaya*. . 9% „ „

„ „ Vendu-acceptatiën van *Batavia*, *Samarang* en *Soerabaya*. . . 6% „ „

„ „ Beleeningen. . . . . . 8% „ „

„ wegens voorschotten op specie. . 6% „ „

SOERABAYA, *Het Agentschap der Java Bank,*

27 *Julij* 1857. J. J. BLANKENHAGEN, *Komm.*

(459) VAN NOORD BORSKI, *Agent.*

WISSELS OP AMSTERDAM,

Bij (435) RUYL CRAMER & CO.

WORDT TER OVERNEMING AANGEBODEN

Het in vollen bloei zijnde **HOTEL MONTOFT** alhier. Nadere informatiën zijn te bekomen bij den Heer *Anemaet* in de Chinesche kamp, als gemagtigde van

SOERABAYA, J. P. DIETZ en C. E. v. D TEEN.

22 *Julij* 1857. (456)

Ten huize van den ondergeteekende, bij het Komedieplein, bestaat voor een zestal jongelieden, des namiddags gelegenheid, tot het ontvangen van ONDERWIJS IN DE FRANSCHE, ENGELSCHE en HOOGDUITSCHE TAAL.

SOERABAYA, OBERTOP.

22 *Julij* 1857. 3° *Onderwijzer aan de Gouvernements*

(443) *1° Lagere School.*

BENZINE COLLAS.

Een nieuw middel om was- en vetvlekken van welken aard ook uit zijden en wollen stoffen te verdrijven. Prijs *f* 3 — per fleschje. Te bekomen bij

(454) E. FUHRI & CO.

TE HUUR.

Een HUIS aan het *Comedie-plein*, te betrekken in de maand *September*; bewoond door en te bevragen bij

(457) RAAIJMAKERS.

E. FUHRI & CO

ONTVINGEN PER ISAAC DA COSTA.

Een factuur luxe-artikelen, waaronder zeer fraaije afgewerkte borduurpatronen, onafgewerkte borduurpatronen met daarbij behoorende borduurwol en zijde, keurige desseins voor borduurwerk, borduur- haak-brei- en naainaalden, corsets à la minute, zijden en fleuret veters tot 10 ellen lengte, dames-necessaires, haarspelden, enz. voorts cigaren-kokers, portemonnaies, enz. uitgesneden om met dameshandwerk voorzien voor cadeaux te dienen, enz. enz. (456)

HOLLOWAY'S PILLEN EN ZALF.

à Contant, in doozen en potten van *f* 1,50, bij quantiteiten tot mindere prijzen verkrijgbaar in de

SOERABAYA. (447) SIMPANGSCHE APOTHEEK.

„geboorte was en daarom heeft hij het durven wagen zich „bij u in te dringen onder den titel van baron.

O! dat kan niet zijn, dat is te erg," stamelde de tante, van het hoofd tot de voeten bevende, terwijl zij zich in den stoel liet neder vallen waar haar baron op had gezeten toen zij zijne breede knevels schilderde. Kort daarop. hoorde men den klopper aan de straatdeur die door eene ferme, naar het scheen ongeduldige hand in beweging werd gebragt.

„Daar is hij!" riep zij met een verwilderd gelaat opspringende, uit „dat is hij die daar klopt! laat hem niet boven ko-„men; ik wil hem nimmer weerzien, zeg hem dat hij zwijgt „en betaal hem zijn stilzwijgen, maar laat hij mij nimmer „weder onder de oogen komen!"

In een ommezien was Singleton de trap af en nog juist tijdig genoeg om den bediende te zeggen om den heer die daar geklopt had in de spreekkamer te laten waar hij hem zoude ontvangen. Toen Scagliola die spreekkamer binnentrad en sich onverwacht tegenover Singleton bevond, verbleekte hij eenigzins, doch zich dadelijk herstellende, trad hij met uitgestrekte hand op hem toe en zeide „Wel, Singleton! „ik had u hier niet verwacht maar ben blijde u hier te „ontmoeten hoewel ik toch plan had u morgen te komen „opzoeken.

„Hoor eens, mijnheer de Nurnberger baron," antwoord-„de Edward op afgemeten vasten toon, „ons onderhoud „zal niet lang zijn. — Gij gaat de deur uit en ik geef u „vier en twintig uren tijd om Londen te verlaten en zoo „mogelijk Engeland. — Morgen op dit uur is uw signale-„ment, met dat van Twigg, in Bowstreet.

„Maar, mijn waarde Singleton! gij vergist u wanneer „gij denkt dat ik in die zaak van Twigg anders gemengd „was dan, even als gij, en dus evenzeer bedrogen.

„Gij hebt u hier ingedrongen onder eenen naam die „den uwen niet is en dat in verband met al het overige „is, volgens onze wet, voldoende bewijs tegen u, gij weet „dus waar gij u aan te houden hebt. — Morgen op dit „uur gaat de politie van Bowstreet op uw spoor af, en „zoodra gij u binnen Engeland vertoont legt zij de handen „op u."

Scaliola zag dat er niets aan te doen was en verwijderde zich zwijgend door de deur die nog niet door den bediende gesloten was. — Op de stoep gekomen keerde hij nog even het hoofd om en mompelde, „Hoe komt die „nu toch hier? ik had haar zoo goed opgewonden tegen „alle mesalliances."

Toen Singleton weder boven kwam vond hij Miss Daubigny ongeveinsd flaauw liggende. — Met behulp echter van wat eau de cologne en een paar vrouwelijke dienstboden opende zij na eenige minuten de oogen weder; en toen zij de tijd had gehad om hare gedachten weder zoodanig te regelen dat zij zich herinnerde wat haar in die eau de cologne behoevende toestand had gebragt, zond zij de bedienden weg en gaf den vrijen doortogt aan eenen hevigen tranenvloed. — Was dat vernederde trots of beleedigde liefde? Een half uur later lag Miss Daubigny met eene hevige koorts te bed.

„Wil ik Anne hier laten komen?" vroeg Edward, „die „zal u met meer liefde verzorgen dan uwe huurlingen.

Het scheen dat tante in de laatste dagen meer behoefte had gekregen aan liefde; ten minste werd het aanbod met eenen dankbaren handdruk aangenomen. En wel mogt zij zich gelukkig rekenen zulk een nichtje te hebben, die haar gedurende de koorts welke haar, als een gevolg van de al te geweldige gemoedsbeweging, weken achtereen aan het ziekbed hield gekluisterd, zoo trouw verzorgde. Toen zij eindelijk herstelde wilde zij van geene Australische reis meer hooren. — De nabijheid van het lieve nichtje was haar onmisbaar geworden en het denkbeeld van weder alleen in dat huis te wonen in het geheel niet uitlokkend. — Zij had er zich onder de uitoefening haren kunst jaren lang gelukkig gedacht alleen omdat zij geen ander geluk kende. Het eerste voorstel was dus, dan Singleton en Anne hunnen intrek bij haar zouden nemen om het huis te vullen dat haar anders veel te ledig was: het tweede dat Edward, die toch haren erfgenaam moest worden, met haar zich zou associeren en met haar geld eene handelszaak zou beginnen; hetgeen zij zeide veel verstandiger te zijn dan naar Australie te gaan. Edward was een veel te gehoorzame neef om zijne tante hierin tegen te spreken.

Iets van de oude Eva was er echter nog in tante Daubigny overgebleven want als zij Anne's naam noemde of schreef was het altijd Mistress Singleton l'Orquine, inplaats van Lorkin.

SOERABAYA, den 30sten Julij 1857.

TELEGRAFISCH BERIGT, van 29 Julij volgens de *Javasche Courant* van 28 dezer:

BENOEMD:

Tot gouverneur van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden: D. F. Schaap, resident van Bagelen.

Tot assistent resident van Grissee: W. Castens, assistent resident van het wester kwartier der ommelanden van Batavia.

Tot assistent resid,ent van het wester-kwartier der ommelanden van Batavia W. de Val, secretaris van het kollegie van boedelmeesteren te Batavia.

BATAVIA. — Naar wij vernemen, zal de Timorsche expeditie zich, op morgen ochtend ten 6 ure, inschepen en ten dien einde ten 4 ure van Weltevreden afmarscheren.

Als een vervolg op ons vroeger berigt omtrent de zamenstelling dier expeditie, vervat in den Java-Bode no. 56 kunnen wij nu nog mededeelen, dat de 1ste Luitenant der Infanterie O. F. van Cattenburgh den kolonel kommandant derzelve als adjudant vergezelt en de betrekking van Chef van den Staf is opgedragen aan den kapitein der Infanterie R. F. de Seijff, aan wien de 1ste Luitenant van dat wapen O. von Below is toegevoegd.

Als Chef der Administratie bij de expeditie, vertrekt de onder intendant der 2de klasse, adjoint bij den Generalen Staf, J. C. J. van Mienne, met twee officieren van die dienst

Als Chef der geneeskundige dienst, de officier van gezondheid der 1ste klasse E. W. Muller, met drie officieren van gezondheid van de 2de en 3de klasse.

— Met leedwezen vernamen wij, dat, met de jongst aangekomen Mailboot, de tijding alhier is aangebragt van het overlijden van den gepensioneerden Generaal-Majoor van het Indische leger, den Heer J. Penning Nieuwland te 's Gravenhage. Wij hopen spoedig in de gelegenheid gesteld te worden, eene korte levensschets van dezen hoogst verdienstelijken hoofdofficier te kunnen mede deelen.

— Van Singapore meldt men, dd. 15 Julij:

Het Nederlandsche oorlogsstoomschip *Montrado* kwam, eergisteren in den namiddag, van Muntok alhier aan, aan boord hebbende den luitenant Downes van Hare Britsche Majesteits stoomboot *Transit*, welk vaartuig ten eenemale vergaan is. De *Transit* stootte ll. Vrijdag, des morgens omstreeks 9 ure, op eene rots, vier mijlen van de kust verwijderd, in straat Banka en zonk onmiddelijk in 17 vademen water. De troepen en het scheepsvolk werden gered en op Banka geland. Luitenant Downes werd naar Muntok gezonden, ten einde hulp in te roepen, welke onmiddelijk door den resident, door het zenden van de stoom boot *Montrado* naar Singapore. verleend werd, ten einde aldaar schepen te bekomen, om de troepen naar Singapore over te brengen. Op dit oogenblik zijn wij nog zonder nadere berigten. (*Java Bode.*)

BRITSCH INDIE.

De volgende opgaven zijn uittreksels uit een aantal brieven van de verschillende plaatsen in Britsch Indie, die in den ramp des opstands deelen en welke wij eenigzins uitvoerig aan onze lezers mededeelen opdat zij daaruit zouden kunnen oordeelen over de uitgebreidheid van het kwaad en over den verwonderlijken invloed van het fanatisme dat als oorzaak werd gebezigd, om de gemoederen in beweging te brengen van diegenen die niet zelve denken.

Brieven van Nagpore van 11 en 15 Junij melden, dat men daar in den nacht van den 14den eene uitbarsting had verwacht, omdat de Takee kavallerie geweigerd had naar Jubbulpore te marcheren.— De Heer Plowden ging echter naar Kamtee en kwam terug met een escadron Madras — ruiterij en rijdende artillerie.— Het bleek toen dat de vrees zeer gegrond was geweest want de geheele Takee ruiterij was gewapend en alles was gereed om in den nacht op te zitten terwijl men met de stadbewoners was overeengekomen dat deze zich dadelijk aan genoemde kavallerie souden aansluiten zoodra een vuurballon, als sein, voor den aanval zoude worden opgelaten.— Ziende dat zij ontdekt waren en men de noodige maatregelen had genomen, hebben zich de opstandelingen laten ontwapenen en is alles zonder bloedstorten afgeloopen.

Te Ellichpore was de opstand ook uitgebroken en zwierven de Rokillos nog in troepen in de omstreken der stad rond.

Uit onderscheidene brieven van Allahabad van 12 en 15 Junij verzamelen wij de volgende berigten.

Kolonel Neile kwam den 10 Junij te Allahabad aan met veertig man van zijn eigen regiment.— Hij werd met opene armen ontvangen door de Europeanen die met eene kleine magt in het fortje zich hadden opgesloten, zonder iemand die in staat was het bevel op zich te nemen. — Door de komst van Kolonel Neile werd de beschikbare magt gebragt op 60 man Madras fuseliers 40 man ongeregelde ruiterij en 3 kompagnien seikhs.— De kolonel nam dadelijk de noodige maatregelen om de stad aan te vallen en zoo mogelijk te hernemen. — Den 11den werd de voorstad Daragunge aangetast.— Een twintigtal schrootbossen werden er van het fort ingeschoten alwaar de stukken door eenige verminkte kanonniers werden bediend. Daarna ging de infanterie er met gevelde bajonet op los alles omverloopende wat hen in den weg kwam, terwijl de vlugtelingen door de kavallerie werden afgemaakt.

De voorstad Daragunge werd dien dag genomen, doch hadden de opstandelingen zich grootendeels in de andere voorsteden terug getrokken en zich daar genesteld.— Hun aanvoerder was een Moulvie van de wevers-caste, (eene der laagste casten), die zich voorgaf als zoodanig door den koning van Delhi te zijn aangesteld.

Op den 14^{e} Junij kwam de luitenant Grant met eenige andere officieren, dames en bedienden, allen te samen 37 personen van Sultanpore te Allahabad aan.— Op den 9^{e} was genoemde luitenant in dienst te Be'a, een van de onder Sultanpore behoorende districten, toen de patrouille een twintigtal gevangenen, die uit de gevangenis te Allahabad waren ontsnapt, binnenbragt. Van deze gevangenen vernam hij den opstand die te Allahabad was uitgebroken. Weinige uren later kwam een getal van 45 vlugtelingen, zoo mannen als vrouwen en kinderen, van Sultanpore opdagen waar het evenzoo niet meer veilig was.— De heer Grant, die assistent kommissaris te Sultanpore was, deed eene poging om aller veiligheid te verzekeren door de hulp in te roepen van eenen invloedrijken Talookdar, Golab Sing genaamd.

Deze onttrok zich echter daaraan, en toen de inlanders, die den heer Grant als wacht had aangenomen, het onverrigter-zake het huis van den Talookdar zagen uitkomen, vielen zij hen aan in stede van hen te beschermen; zes hunner hielden den luitenant Grant omsingeld die zich het leven moest afkoopen voor 300 ropijen vijf hunner werden van alles ontdaan tot zij bijna geene kleederen meer hadden om zich gevoegelijk te dekken; een jong mensch Cavanagh sprong in eenen put, terwijl een ander zich linksch en regtsch moest verdedigen om te beletten dat men hem zijne kinderen ontvoerde. Dit. duurde voort tot dat een ander Talookdar, Ajut Singh, hen in zijn fortje opnam, waar zij eenige dagen opgesloten bleven steeds in voortdurende vrees van overrompeld en allen vermoord te zullen worden. — Eindelijk had Ajut Singh een escorte van 200 gewapende lieden, die men vertrouwen kon, bij elkander gekregen, onder welks geleide zij den 14den te Allahabad aankwamen, waar zij zich bij de daar aanwezige Europeanen voegden; volgens berigten van inlanders, waren de gedeputeerde commissaris Black en diens assistent Stroyan vermoord en was de Heer Grant de eenigste ambtenaar van Sultanpore die er het leven had afgebragt.— Op den weg van Bela naar Allahabad zagen zij hoe de oproerlingen elkander onderling vermoordden om zich elkanders deel te ontrooven van den buit die zeer rijk was, want geen van de gevlugtte Europeanen kon iets medenemen, zoodat zij zelfs verpligt waren geweest om, gedurende de dagen die zij in het fortje van Ajut Singh hadden doorgebragt, ieder zijne eigene kleederen te wasschen.

Eindelijk den 15^{e} Junij, werd aan de oproerlingen te Allahabad den nekslag toegebragt.— Kolonel Neile scheepte een houwitser in, aan boord der stoomboot de *Jumna*, die in dien tijd was aangekomen; dit vaartuig begaf zich daarop naar Prangurelta, de voornaamste sterkte der Braminen, en daarna naar Durlabah, beide welke plaatsen in den asch werden gelegd terwijl verscheidene opstandelingen werden gedood.— Intusschen waren de Seikhs benevens 50 man Madras fuseliers naar een ander gedeelte der stad gezonden onder bevel van Montague. Deze hadden een bloedig gevecht met de oproerlingen, waarbij de laatsten omstreeks 300 man verloren.— De Seikhs waren woedend tegen den vijand die drie der hunnen hadden opgevangen en vermoord en grepen gretiglijk elke gelegenheid aan om die ongelukkigen te wreken.— Onder de cc. 300 gesneuvelden aan de zijde der oproerlingen waren verscheidene van de voornaamste handlangers van den Moulvie die de opstandelingen aanvoerde.— De Moulvie zelve heeft met het overschot zijner volgelingen van de duisternis des nachts gebruik gemaakt om zich een veiliger schuilplaats te zoeken. — Half Allahabad is verbrand en de andere helft zal het zelfde lot treffen bij het minste teeken van vijandelijkheid; van de zijde der Engelschen sneuvelden 12 officieren buiten de manschappen.

Brieven van Tatna berigten dat de troepen te Fyzabad den 9^{e} in den nacht den opstand hadden begonnen. Tegen den ochtend echter hadden zij de officieren en andere europeanen de vrijheid gelaten de plaats te verlaten hetgeen deze dan ook in vier booten hadden gedaan.— Te Goruckpore gekomen werden vijf hunner vermoord; en te Ghurries, aan den oever van de Gogra, liepen de overigen groot gevaar hetzelfde lot te ondergaan.

De tijdingen van Nagpore luidden dat daar ter plaatse alles nog rustig was, maar het gerucht liep dat te Jhansi alle Europeanen gruwelijk waren vermoord geworden.

Den 21 Junij in den morgen kwamen te Nagode 22 Europeanen, mannen vrouwen en kinderen aan, die van Banda waren gevlugt. — Hunne berigten luiden als volgt. — Den 14^{e} Junij was het geheele district in oproer en verwachtte men elk oogenblik het 6^{e} reg^{t}. Inlandsche infanterie te zien komen opdagen tot den aanval. — Vlugtelingen van Fichtekpore waren allen te Banda gekomen waar zij zich bij de daar aanwezige Europeanen hadden aangesloten, omdat alle verdere wegen voor de vlugtende werden versperd. De regter, de heer Robert Tucker had echter niet met de anderen van Fichtekpore willen vlugten en was schandelijk vermoord geworden, nadat hij zestien zijner aanvallers met eigen hand had in het stof doen bijten. In hunne woede sneden zij van 's mans lijk het hoofd, de armen en de beenen af die voor het gemeen werden ten toon gesteld.— Dit berigt werd te Banda gebragt door een inlandsch Christen die van den afgrijsselijken moord zelve ooggetuige was geweest.

Van Kamptee kwamen brieven met betere berigten. De zamenzwering was daar gelukkiglijk nog bij tijds ontdekt en de voornaamste onder de muitelingen in verzekerde bewaring. — Het complot had besloten de plants te omsingelen ten einde alle mogelijkheid tot ontkomen af te snijden. Te twee ure in den nacht zouden de moordenaars hun werk hebben aangevangen en de eerste slagtoffers zouden kap^{t}. Ross, kap^{t}. Holland, Luit^{t}. Playfair, Doctor Wyndowe, de gedep^{e}. Comm^{s}. Ellis en de heer Plowden geweest zijn.

Van Mirzapore kwamen berigten omtrent den opstand van Cawnpore die vreesselijk moet geweest zijn. In den ochtend van den 5den Junij waren twee regimenten infanterie en een regiment ligte kavallerie in openlijken opstand. Na de schatkist te hebben geplunderd en de gevangenen en de tot dwangarbeid veroordeelden te hebben bevrijd, nam het vernielingswerk eenen aanvang. Geene pen is in staat de verschrikkingen van dien dag te beschrijven.— De huizen werden alle in brand gestoken, terwijl moord, roof en geweld allerwege onverhinderd werden gepleegd.— In de gloeijende hitte van den middag, de huizen in lichtelaaije vlam, holde de oproerige ruiterij in wolken van stof rond, alles moordende en vernielende wat onder hun bereik kwam. — Hij die deze berigten mededeelde ontkwam als door een wonder en het is te betwijfelen of buiten hem wel een enkel van de aanwezige Europeanen aan den algemeenen moord is ontkomen.

Een brief van Dacca van den 15den meldt, dat de Sepoijs van het 73ste reg^{t}. inlandsche infanterie, den kommandant der artillerie hadden belet om wapenen uit het arsenaal te nemen, ten einde de stad in staat van verdediging te stellen zoodat men daar ook elk oogenblik verwacht den opstand te zullen zien uitbreken.

Volgens berigten van Agra werden daar op last van den Luitenant Gouverneur twee regimenten infanterie, zonder eenigen tegenstand te ontmoeten, ontwapend. — Dadelijk nadat dit geschied was verliet een van die beide regimenten de plaats; waarschijnlijk om zich bij de muitelingen te Delhi te gaan aansluiten.

Te Barrackpore werd het 70 ^{ste} regiment ontwapend terwijl men van daar berigt dat de manschappen van dat regiment de schande dier ontwapening zoo diep gevoelen dat zij alle voedsel weigeren.— Niettegenstaande dat hebben een honderd-twintigtal der hunnen in den nacht de plaats verlaten.

Van Nayadoona schrijft men dat eenige van de daar uit de dienst ontslagen sepoijs op vier officieren hadden geschoten op het oogenblik dat die aan tafel zaten.— Majoor Macdonald en de officier van gezondheid Grant werden daarbij ernstig gewond, terwijl het aan sir Norman Leslie het leven kostte. De moordenaars, drie in getal, zijn gevat en gehangen. — Twee hunner waren recruten; een echter een oud gediende.

Van Ghazeepore werd onder dagteekening van den 19den Junij geschreven dat, hoewel alles tot op dien tijd nog rustig was, de europesche ingezetenen echter sedert den 6den dier maand in onophoudelijke vrees leefden.— De oproerlingen, dus zegt de schrijver, scholen overal te zamen ofschoon kapt. Ross tot nog toe zijne authoriteit heeft weten te handhaven. Azinghur en Jaunpore deelen in het algemeene lot. — Op den 4 Mei werd Ross benoemd tot fungerend regter te Jaunpore met last om die betrekking binnen 15 dagen te gaan aanvaarden. — Hij zond alle zijne meubelen vooruit doch naauwelijks waren die te Jaunpore aangekomen, of hij kreeg bevel om te Ghazeepore te blijven en maatregelen te nemen om daar het gezag der Engelschen te handhaven. Dadelijk daarop geraakte geheel Jaunpore in opstand, alles werd vermoord en geroofd, zoodat kapt. Ross al wat hij had, ter waarde van omsteeks 20,000 ropijen verloor. — Hij heeft echter de troost dat hij met vrouw en kind aan den algemeenen moord is ontkomen.

Hoe lang het te Ghazeepore nog duren zou was niet te voorzien. — Het 65ste reg^{t}. inlandsche infanterie hield zich nog wel stil doch was de helft van dat reg^{t}. met verlof tot den 8sten Julij en vreesde men dat dan de opstand zou uitbarsten.

Te Hooghly was men gewaarschuwd geworden ten gevolge waarvan de dames werden in veiligheid gezonden.

Te Monghyr was het huis van Dr. M. Crea in staat van verdediging gebragt en geprovianderd om in geval van nood dadelijk als toevlugtsoord te dienen, terwijl booten in gereedheid werden gehouden om de rivier mede te kunnen afzakken.

Bhagulpore was zonder eenige bescherming. — Kort na de tijding van de slagting te Rohnij werden te Bhaugulpore drie van de daaraan deel genomen hebbende moordenaars gevat, overtuigd, veroordeeld en opgehangen.

Van Jokrhai, in de nabijheid van Jubbulpore, meldt men onder dagteekening van den 17den Junij dat, zoodra er van Jubbulpore oproerige tijdingen kwamen Jokrhai mede in opstand zoude zijn. De vrouwen er Europeanen waren allen naar Seonee gevlugt. — De postbeambte was openlijk beleedigd geworden en een andere Engelschman had zich in alle haast uit de voeten moeten maken, omdat het gerucht liep dat hij varkensvet had gemengd in de ghee die hij te koop had.

Een brief van 20 Junij van Benares bragt de tijding dat de indigoplanters uit de omstreken allen stadwaarts vlugtten zonder iets te hebben kunnen medenemen als de kleederen die zij aan het lijf hadden. — Een hunner, Eugène Reijbaz, was voor dood achtergelaten terwijl een jong mensch, Waleski, een diepe houw over het hoofd had gekregen van een Mohammedaan voor wien hij weigerde te knielen. De vlugtelingen werden door eenen Zemindar beschermd, of liever in het oog gehouden, tot hij wist hoe de zaken zouden loopen. — Behouden de Engelschen de overhand dan zal hij zich voordoen als hun vriend, delven zij echter het onderspit dan zullen de hoofden zijner beschermelingen spoedig vallen.

Te Delhi, eene van de plaatsen waar de opstand het eerste uitbrak, zijn de moordtooneelen vreesselijk geweest. — De heer Jennings en zijne dochter werden voor de oogen van den koning van Delhi wreedaardig om het leven gebragt. Buiten de klerken, conducteurs en de massa der ongetelde christelijke bevolking werden negen en twintig van de notabele europesche bevolking gruwelijk vermoord terwijl elf personen nog vermist zijn. — Doctor Batson, die zich had aangeboden om vermond naar Meerute gaan ten einde troepen te vragen is ook nog vermist. Een twaalftal christenen die in het paleis des konings eene wijkplaats zochten, werden daar letterlijk in stukken gehakt. De weinige vlugtelingen die Meerut bereikten. kwamen daar aan na eene week omzwervens, en geheel uitgeplunderd zoodat zelfs de vrouwen naauwelijks genoeg kleederen over hadden om zich te dekken.

Van Lucknow wordt geschreven dat daar drie regimenten inlandsche infanterie te gelijk den opstand begonnen. Gelukkig waren door sir H. Lawrence de noodige maatregelen genomen om de stad in bedwang te houden door eene in haast opgeworpen batterij waardoor de stedelingen belet werden zich met de militairen te vereenigen. Dit kon evenwel niet beletten dat eenige manschappen benevens drie officieren sneuvelden. — Te Allyghur, Mynpoorie, Etawa Neemuch, Bareilly, Moradabad Sjajehanpore, Hissar, Hansi etc zijn de troepen ook aan het muiten geslagen doch schijnen van daar geene bijzondere tijdingen ontvangen te zijn, omdat de gemeenschap, soowel langs de postweg als door het verbreken der telegraafdraden, op vele plaatsen is gestremd.

Eene van de weinige lichtpunten in dit sombere treurtooneel is dat de mannen van het 70 regiment inlandsche in-

fanterie aan hunnen pligt zijn getrouw gebleven en zelfs bij den Gouverneur Generaal een verzoekschrift . hebben ingediend om de europesche regimenten te mogen vergezellen ten einde de muitelingen te tuchtigen. — De Gouverneur Generaal heeft dit verzoek in persoon beantwoord en het in de vleijendste bewoordingen toegestaan.

Verder heeft het bestuur de volgende maatregelen genomen om den opstand te dempen. — De kommandant van het leger ontving de tijding van den opstand te Meerut toen hij in het Simla gebergte op de jagt was. Hij vaardigde dadelijk de noodige bevelen uit ter vereeniging van eene sterke magt te Umballa. Op den 21sten kwam de voorhoede van die magt te Kurnaul aan waar, om eene of andere nog onbekende oorzaak, eenige dagen verloren gingen.— Den 27sten stierf generaal Anson te Kurnaul aan de cholera; waardoor het opperbevel op den generaal majoor Barnard overging. De onder zijn bevel vereenigde strijdkrachten bedroegen 2 afdeelingen rijdende artillerie, het 9 regt lanciers, 1 eskadron van het 4e lanciers, het 65 infanterie, het 1e fuseliers en zes kompagnien van het 2e fuseliers. Deze kwamen den 5den voor Delhi waar zij het 6e karabiniers, het 60e scherpschutters, 4 zware stukken en eene veldbatterij, 2 achttien ponders, 120 artilleristen eene kompagnie sappeurs. en het Sirmoor bataillon Goorkhas op 12 mijlen van de stad gelegerd vonden, onder bevel van den chef der brigade Wilson. — Tegen 4 ure in den namiddag werden zij aangetast door 5000 muitelingen die zich bij de ijzeren hangbrug, waar zij eenige stukken stelden. in slagorde schaarden. — Hun eerste vuur werd beantwoord op eene wijze die hen met groot verlies uiteenjoeg; den volgenden dag waagden zij eenen beter overlegden aanval, doch zagen zich na een wanhopend gevecht van 4 uren genoodzaakt zich in de stad terug te trekken.

Het gevecht van den 8 Junij onder de muren van Delhi hebben wij reeds in een onzer vorige nummers medegedeeld.

Verder zijn 550 man van het 1e regt. Bombay fuseliers van Kurachee naar Mooltan getrokken waarheen zij spoedig gevolgd werden door 600 man Beloochees.

Het 19e regt. infanterie, een vleugel van het 24e, eene afdeeling van het 14e ligte dragonders en eene veldbatterij werden van Bombaij naar Neemuch geexpedieerd om dáár den opstand te dempen.

De Gouverneur Generaal heeft van alle posten zooveel manschappen naar Calcutta laten komen als er slechts konden gemist worden.— De eerste versterkingen die aankwamen waren van Madras, Rangoon en Maulmain.— Van Ceilon werd in allerijl het 47e infanterie overgezonden.

Thans verwacht men dagelijks de aankomst der troepen die in de Perzische golf dienst hebben gedaan; benevens de voor China bestemde regimenten die door Lord Elgin naar Calcutta zijn gecommandeerd en waarvan de *Himmelaya* met 700 man reeds van Singapore is doorgestevend naar de plaats des oproers.

Eene afdeeling van de rijdende artillerie van Madras werd van daar den 25sten ingescheept en twee regimenten, die van Perzie te Bombay waren aangekomen zijn dadelijk naar Calcutta doorgezonden.

Het is dus wel te verwachten dat de opstandelingen, hoezeer ook door het geheele land verspreid, den strijd niet lang zullen kunnen volhouden. — Maar negen regimenten infanterie zijn ontwapend benevens het 8e cavallerie en voor zoo veel die manschappen zich niet bij de muitelingen hebben gevoegd, loopen zij rond zonder bestemde bezigheid en zijn zeker niet onder de welgezinden te tellen.— Buiten deze zijn er meer dan twintig regimenten die geheel of gedeeltelijk in opstand zijn: deze allen kunnen niet gestraft worden en zullen deze dus het aantal misnoegde lediglоopers aanmerkelijk vergrooten. — Het zal dus waarschijnlijk noodig geächt worden om nog gedurende geruimen tijd eene sterke krijgsmagt in Britsch Indie gelegerd te houden.

GEBOORTEN, HUWELIJKEN EN STERFGEVALLEN.

Bevallen:

A. J. M. Breijmann, Bonnet, D, Batavia 20 Julij. — C. M. Uhlenbeck, Godin, Z., Salemba 20 Junij.— C. J. van der Willigen, Peereboom, D. Salatiga 28 Julij.— D Schrok, Croese D, Amsterdam 6 Mei.— Mrs. Donald, McLachlan, Z. Blenheim House Rijden 21 Mei.— J. J. Koch, Barthelemy D, Paija Comba 1 Junij — L. S. M. Pelzer, Jeekel, Z. Batoeroesak 22 Junij.— W. J. B. van Straaten, Möhlmann, Z. Tjilatjap 15 Julij.— A. Kroesen, Johannes, Z., Samarang 19 Julij.— J. E. Remmers, Westdorp, Z. Probolingo 12 Julij

Gehuwd:

P. van Dijk, en J. van Haeften Cluwen, Leiden 18 Mei. J. A. Veenhuijzen weduwnr. van C, E von Ochsée en A. P. E. F. Verploegh Chassé, 's Gravenhage 3 Junij.

Overleden:

Het zoontje van C. L. Schröder 5 m. Oenarang 12 Junij Het kindje, van A. J. Smitt 45 d. Soerabaya 10 Julij.— M. P. Smets 64 j. Bergen op Zoom 2 Junij.— R. E. Heaviside 18 j. Soerabaya 22 Julij.

VERTREKKENDE PERSONEN.

W. Luick.— J. K. de Klerk en G. L. Weijnschenk.— D. A. Buijn en familie.— A. Menzies.— G. Melbourn.

SCHEEPSBERIGTEN.

Aangekomen Schepen te Soerabaya.

Datum.		Vlag	Namen der Schepen.	Gezagvoerders.	Van
Julij	25	Nederlandsche	Wilhelmina.	J. F. Ihnen.	Valparaiso.
"	26	Nederl. Ind.	Djoedool Karim.	Aminoedin.	Banjermassing.
"	—	" "	Maijmoon.	Said Mohm. Boften.	"
"	—	" "	Lambeer Mashoor.	Oewa Djawa.	Samarang.
"	—	Nederlandsche	Davo.	H. Wijtenhorst.	Napels.
"	—	Nederl. Ind.	Hing Thaij.	Amat	Balie Boliling.
"	27	" "	Joedoel Barie.	Said Saleh bin Abd. Segaf.	Sumbawa.
"	—	" "	Krabbe.	Mardam.	Pasoeroean.
"	—	" "	Little Tot.	Katjoong.	"
"	—	" "	Adenan.	Hadjie Mohm. Yassin.	Banjermassing.
"	23	" "	Maschoor.	Sech Alie Sadan.	"

Vertrokken Schepen van Soerabaya.

Datum.		Vlag.	Namen der Schepen.	Gezagvoerders.	Naar.
Julij	25	Nederl. Ind.	Moestarie.	Said Mohm. Alhabassij.	Banjermassing.
"	—	" "	Bella.	Ngaidin.	Pasoeroean.
"	—	Engelsche	Bencleuch.	D. M. Thomson.	Batavia.
"	26	Nederl. Ind.	Al Oosmanie.	Said A. b. Aloew. Asegaf.	Chiribon. via Sumanap. en Tagal
"	27	" "	Djoedool Moebarak.	Sech Oemar b. Moh. Alan.	Priaman via Sumanap.
"	—	Nederlandsche	Konink. Ned. Yachtclub.	F. L. Zack.	Nederland via Batavia en Padang.
"	28	"	Constance.	H. G. Borcherts.	" " Batavia.

In lading liggende Schepen te Soerabaya.

Vlag	Namen der Schepen	Gezagvoerders	Bestemming	Agenten
Fransche	Nicolas Cézard.	P. Adam.	In reparatie.	Fraser Eaton & Co.
Engelche	Emma.	Douglas.	Onbepaald.	" " " "
Nederlandsche	Jacobus Martinus.	Meppelder.	Nederland.	" " " "
Engelsche	Maria.	W. B. Cook.	Sumbawa.	" " " "
Nederlandsche	Isaac Da Costa.	Löschen.	Onbepaald.	" " " "
"	Louise.	Buijs Jr.	"	" " " "
Nederl. Ind.	Hamadanij.	Mackenzie.	Onbepaald.	Adam & Co.
" "	J. C, Ross.	Ross.	"	" " "
Nederlandsche	Salatiga.	J. N. Besier.	Nederland.	Schimmelpenninck & Co
"	Billiton.	Ten Zeldam Ganswijk.	"	" " "
"	Clara Henriette.	Wiegmink.	"	" " "
"	Davo.	H. Wijtenhorst.	"	" " "

Aangekomen Passagiers.

Met de Nederl. Ind. bark *Maijmoon*, De heer G. Sick en familie.

Vertrokken Passagiers.

Met de Ned. bark *Kijkduin*, vier gepasporteerde militairen. — Met de Ned. Ind. schoener *Moestarie*, Z. M. troepen en bannelingen.

SCHEPEN LIGGENDE TER REEDE.

Z. M. wachtschip Batavia; het stoomschip Suriname, de schoenerbrik Saparoea; Gouv. stoom-advies-vaartuigen, Tjipanas en Bennet; de schepen Nicolas Cézard, Alfulck Clara Henriette, Brechin Castle; het stoomschip Palembang; de barken Fatal Maän, Adrakool Haer, Segaf, Salatiga, Hing Goan, Billiton, Kim Hapsoen, Hamadanij, Kim Tian Hoat, Arief Banjarmaas, Isaac da Costa, Fathal Kair, Al Rachmanie, Jacobus Martinus, Wilhelmina, Djoedool Karim, Maijmoon, Davo, Joedoel Barie, en Adenan; de brikken J. C. Ross, Emma en Johannes Albertus; de schoeners Hiatlie, Virgo, Ester Helena, Kiem Ingsoen, Maria en Johanna Catharina, Hing Thaij, Maschoor en de kotter Little Tot.

PASOEROEAN.

AANGEKOMEN.

21 Julij. De Ned. Ind. kotter *Paulina*, gezagv. Latip, van Pamakassan.

23 Julij. De Ned. Ind. kotter *Krabbe*, gezagv. Mardam, van Pamakassan.

VERTROKKEN.

20 Julij. De Ned. Ind. schoener *Bella*, gezagv. Ngaijdin, naar Soerabaya.

25 Julij. De Ned. Ind. kotter *Krabbe*, gezagv. Mardam, de Ned Ind. kotter *Little Tot*, gezagv. Katjoong, beide naar Soerabaya.

SUMANAP.

AANGEKOMEN.

20 Julij. De Ned. Ind. brik *Resgil Haer*, gezagv. Sech Hassan bin Osman, van Grissee den 15 Julij; de Ned. Ind. schoener *Fathool Haer*, gezagv. Said Alie bin Mohamat Molahilla, van Soerabaya den 15 Julij.

VERTROKKEN.

21 Julij. De Ned. Ind. schoener *Machmoed*, gezagv. Mohamat bin Malik, naar Sampit; het Ned. Ind. schip *Ammana Tulbarie*, gezagv. Sech Hamoot bin Mohamat Bantah, naar Padang; de Ned. Ind. schoener *So-ookdin*, gezagv Said Achmat Barkaba, naar Bandjarmassing.

23 Julij. De Ned. Ind. schoener *Sophia*, gezagv. Siendoe Jaija, naar Soerabaya, passagier de heer C. L. Plasberg.

25 Julij. De Ned. Ind. brik *Resgil Haer*, gezagv. Sech Hassan bin Osman, naar Bandjarmassing.

SCHEPEN LIGGENDE TER REEDE.

De schoeners Almashoor, Maria, Mifrejool Moelook, Fathool Haer en de kotter Sie Berkat.

PAMAKASSAN.

AANGKKOMEN.

22 Julij. De Ned. Ind. schoener *Katjoong*, gezagv. Pa Ardie, van Pasoeroean den 18 dezer.

SCHEPEN LIGGENDE TER REEDE.

De schoener Katjoong.

Aan- en Uitvoer te Soerabaya van den 27sten tot en met den 29sten Julij 1857.

AANVOER.

Van Macassar per de Ned. Ind. schoener *Johanna Catharina*, gezagv. J. Scharff. agent Gezagvoerder.

1 kist roode visch, Mevr. Rambalo, 5000 stuks klappers, Gezagvoerder, $133^{88}/_{100}$ picols wilde noten, N. H. M.; 20 picols was, 1 kist sago, Order; en eenige goederen bestemd voor de Moluccos.

Van Banjarmassing per de Ned. Ind. bark *Maymoen*, gezagv. Said Mohamat Baften, agent Said Abdul Rachman Barkeba.

100 bossen rotting, 21580 stuks kadjang matten, 7440 stuks maloekoe matten, 300 stuks planken, 10 picols witte, dammar, 6 picols mangkoedoe basten en kleinigheden, Gezagvoerder.

Van Banjarmassing per de Ned Ind. bark *Djudoel Karim* gezagv. Aminoedin, agent Gezagvoerder.

4438 bossen rotting, 12,250 stuks kadjang matten, 215 stuks planken en kleinigheden, Gezagvoerder.

Van Sumbawa per de Ned Ind. bark *Joedul Barie*, gezagv. Said Saleh Segaf, agent Said Achmat Sabaija.

240 paarden.

Van Balie per de Ned. Ind. schoener *Hingthaij*, gezagv. Amat, agent Tan Bindjang.

249 stuks koehuiden, 210 picols dendeng, 88 krandjangs suiker, $10^{80}/_{100}$ picols smeer, 215 picols koffij, 25 pakken was en kleinigheden, Tan Bindjang.

Van Banjarmassing per de Ned. Ind bark *Adenan*, gezagv. Hadjie Mohamat Yasien, agent Hadjie Ismail.

4330 bossen en bundels rotting, 10 070 picols kadjang matten, 800 stuks planken, 3 picols sago en kleinigheden, Hadjie Jenaal.

UITVOER.

Naar Nederland via Batavia per het Ned. schip *Constance*, gezagv. H. G. Borcherts.

$6502^{64}/_{100}$ picols suiker, 387 schuitjes tin. w. l. 200 picols, $398^{680}/_{1000}$ picols indigo, $179^{66}/_{1000}$ pico's foelie, $212^{12}/_{1000}$ picols noten, 70 picols rotting, N. H. M.; 8 vaten vleesch, Kuiper.

Naar Nederland via Batavia en Padang per het Nederl. schip *Koninklijke Nederlandsche Yachtclub*, gezagv. F. L. Zack.

$3234^{56}/_{100}$ picols suiker, 61 kisten kaijoe poetie-olie, 1804 bossen rotting, Ruyl Cramer & Co.

Naar Banjermassing per de Ned. Ind. bark *Al Rachmanie*, gezagv Hadjie Mohamat Sediek.

$4^{20}/_{100}$ picols kasoemba bloemen, 1 kist arab. boeken en kleinigheden, diverse Arabieren.

Marktprijzen.

SUIKER N°. 16 per picol *f* 25 *f* à $25^3/_4$.
KOFFIJ per picol.
RIJST (CARGA) per koijang *f* 125 à *f* 135.—
Id. (WITTE) " " *f* 150 à *f* 160.—
KOEHUIDEN per 100 st. *f* 400 à *f* 600.—
ARAK per legger. *f* 120.—
OLIE (KLAPPER) per picol *f* 24.—
OLIE (KATJANG).
KADJANG MATTEN.
ROTTING.
WISSELKOERS

PROTESTANTSCHE EEREDIENST.

Zondag den 2den Augustus, des morgens ten half 9 ure.

Ds. SCHIFF.

Doopsbediening.

Maandag den 3den Augustus, des avonds ten half 7 ure.

Nederduitsch en Maleisch.

Bid-uur van het zendeling genootschap.

ROOMSCH - KATHOLIEKE EEREDIENST.

Zondag den 2den Augustus, des morgens ten half 9 ure.

BIJVOEGSEL
TOT DEN
OOSTPOST,
Van den 30sten Julij 1857, No. 61.

REPLIEK

nopens het ontwerp voor eene stoomvaart van den Heer H. J. Lion.

De toon en stemming in het tweede geschrift van den Hr. Lion over dit onderwerp, de wijze waarop ik daarin ter verantwoording mijner bedenkingen word geroepen, maken eenige aanvulling noodig.

Ofschoon Java sedert ik in 1838 voor de eerste maal in Indie kwam kennende, en op dat eiland thans 6½ jaar gevestigd, moet ik bekennen niet diep te zijn ingedrongen in het verschil tusschen zijn staatkundigen (niet zijnen maatschappelijken) toestand vóór en na de versne de gemeenschap met Nederland; hetwelk de Hr. L., naauwelijks aangeland, schijnt te hebben opgemerkt, omdat het bedrag van dat verschil geen diep indringen vereischt. Doch wat er ook van het feit zij, omdat het zich had geopenbaard na die nieuwe gemeenschap; volgt daaruit nog niet dat deze „grootelijks" de oorzaak was; en in ieder geval zou de gevolgtrekking dan toch niet gelden voor eene betere gemeenschap langs Java.

De Hr. L. kan zich verzekerd houden dat mijne beoordeeling van zijn ontwerp niet met „overhaasting" is opgesteld. Zij leidt mijne pen zelden, en nimmer waar het ernstige of degelijke belangen geldt, en het geschrevene eene openbare en blijvende bestemming heeft.

Ook betwist ik voorbarig te zijn geweest. Er verschijnt een prospectus waarin het plan der onderneming op de meest stellige wijze geheel ontwikkeld, en voor de juistheid een beroep op deskundigen gedaan wordt. Eerst nu, nadat eene stem zich ongunstig liet hooren, heet het: Gij mogt nog niet oordeelen; gij hadt de statuten moeten afwachten; deze bepalen dat de grondslagen niet door mij alleen, maar met acht kommissarissen moeten worden geregeld.

Door deze onverwachte wending laadt de ontwerper integendeel op zich zelven de beschuldiging van voorbarigheid. Zij zegt met andere woorden, dat hij het prospektus zoodals het nu verscheen nog niet, en niet alleen mogt uitgeven. Men kon wel te voren aannemen dat de Hr Lion als niet zaakkundige daartoe minder bevoegd, maar geenzins onderstellen dat hij er ook niet toe geregtigd was. Daardoor is de beoordeeling tegenover hem dan ook werkelijk nutteloos geworden. Immers, indien de bouw, inrigting en uitrusting der schepen, de vaststelling der tarieven, enz. enz. — dat is: de grondslag van al het overige en ook van de uitgaven en inkomsten — niet zullen zijn als in het prospektus, of nog nader en door anderen zullen worden bepaald, wat beteekent dan het prospektus? Dan blijven slechts de algemeene beschouwingen over en eenige opgaven nopens technische onderdeelen, zonder verband te zamen gebragt, omdat zij noodwendig hier en daar moesten worden verzameld, en welke thans blijken voor het publiek dat tot inschrijving in aanmerking komt zonder waarde te zijn.

De later ontvangen statuten houden echter niets in dat mijne bedenkingen tegen het prospektus, zoo als dit bestaat, ontzenuwt; en de verwijzing naar die statuten zal eerst beteekenis erlangen wanneer hare bepalingen aan een nieuw prospektus aanzijn geven.

Eenige zinsneden van het tweede geschrift nopen mij te kennen te geven, dat ik tot geene partikuliere onderneming van stoomvaart in Indie in eenige betrekking, ook niet die van aandeelhouder sta, en tot dusver geen voornemen heb mij aan de oprigting of besturing eener nieuwe paketvaart op groote schaal te wijden.

De zinspeling op mijne drijfveren had achterwege behooren te blijven. Ik heb die van den Heer L. niet aangeroerd, omdat zij tot de te behandelen zaken niet afleiden, en mij alzoo onverschillig waren. Mijn oogmerk kon alleen zijn om uit een onzijdig standpunt ontwerpers en deelnemers te waarschuwen voor de groote teleurstelling welke hen wachtte, indien de onderneming volgens de grondslagen van het prospektus werd uitgevoerd.

Slechts eene bevangen lezing kon den Hr. L. doen zeggen dat ik „den schijn van (opzettelijke) misleiding op den ontwerper van het prospektus wilde werpen". Daarvoor kon bij mij, wien hij persoonlijk achter nog geheel onbekend is, geene enkele reden bestaan. Het staat dan ook niet in mijn vlugschrift, en het prospektus gaf er geene aanleiding toe. Ik verklaarde, gelijk ik nog doe, de uitwerking van het plan zeer foutief, omdat de bronnen daartoe gebezigd ontoereikend bleken te zijn, en voegde er bij dat daar (daarom) de kans bestaat om tot eene denkbeeldige uitkomst te geraken. De aard en oorzaak der dwaling waren daardoor aangewezen.

Evenmin heb ik van „ligtzinnigheid" gewaagd. Ik ontzegde niet aan den schrijver van het prospektus gemis aan kennis en ervaring van het onderwerp. Dit was, voor zoover zijne loopbaan bekend is, te zeer buiten alle kwestie om het nog te zeggen. Maar ik wraakte zijne kennis en beoordeeling der bronnen waar hij de vereischten putten kon. Bij zulk eene gesteldheid moet het niet veel ter zake of men ligtzinnig of diepzinnig schrijft.

Intusschen heeft het denkbeeld dat men hem de speciale kennis en volledige ervaring in de zaak niet heeft toegekend, den schrijver van het ontwerp in eene stemming gebragt die zich in zijn tegenschrift, tusschen het minzaam begin en slot, hier en daar wrevelig lucht geeft. Ofschoon niets natuurlijker is dan dat men niet als autoriteit wordt erkend voor de uitvoering in zaken welke men zeldzaam gezien, in vakken welke men nimmer praktisch beoefend heeft, stelt hij uit de hoogte cijfers en beweringen, in plaats van de mijne, oordeelt, beslist, en roept mij voor zijne vierschaar als ware zij de opperste in deze stof.

In verband met eene opvatting als of ik beweerd had dat eene goede uitkomst alléén afhing van de leiding door specialiteiten, geeft hij een antwoord en eene vraag ten beste, welker gewigt en strekking voor de waardering van het prospektus echter falen.

Wanneer een staatsman, lid der eerste kamer van de Staten Generaal, burgermeester eener aanzienlijke handelstad, zich met de groote leiding belast van eenen tak der staatshuishouding waarin hij geene specialiteit is, volgt daaruit nog niet dat een of meer personen, vreemdelingen in zee- en stoomzaken, eene stoomvaartdienst, in alle, ook de technische bijzonderheden kunnen beoordeelen, oprigten en leiden.

De vraag van den Hr. L. is: of de geschiedenis der bestaande stoomboot-maatschappij het bewijs heeft geleverd dat de aanwezigheid van speciale kennis een waarborg is voor goeden aanbouw, behoorlijke inrigting der schepen en doelmatige leiding der onderneming in het algemeen?

Ik mag een stellig antwoord schuldig blijven. Ik heb de algemeene stelling in die vraag weggelegd niet beweerd, omdat de einduitkomsten in het gegeven geval ook nog van menige andere elementen afhangen dan van de personen. Van eene goed- of afkeuring der bestaande ondernemingen, van hare vergelijking met de nieuw ontworpene is in mijn vlugschrift geen sprake. Doch waar bleef de kracht der vraag, indien ik ook aan de gegevens en uitkomsten der bestaande ondernemingen, nevens vele andere bronnen, juist de gronden had ontleend voor de overtuiging dat het ontwerp, zoo als het in het prospectus is vervat, geen tijdig en beduidend geldelijk voordeel kan aanbrengen? Gesteld dat eene onderneming in weerwil der aanwezigheid van speciale kennis hadde gefaald, moest dat feit jegens eene andere, zoo deze zich kenmerkt door de afwezigheid van die kennis, tot versterking leiden van vertrouwen, of wel van behoedzaamheid? Indien eene vaart met stoomschepen onder de gunstigste omstandigheden, gesteund door eene rijks-toelaag, verbonden aan een handelshuis, geene voordeelen afwierp, niet aan het oogmerk beantwoordde, hetgeen ik ver ben van te beweren, mag men dan niet dubbel toezien wanneer men eene tweede vloot in het leven roept onder de minder gunstige omstandigheden, verhoogd door de mededinging, en ook noodwendig te verwachten van de voorgestelde zonderlinge schepen, de onjuiste berekeningen?

De bemerking is gegrond dat ik mij over sommige onderdeelen kort en beslissend heb uitgedrukt. Waar men over feiten, cijfers en technische zaken handelt moet overtollige omhaal van gedachten en woorden vermeden worden; en bovendien is het onderwerp mij gemeenzaam genoeg om bij eene eerste lezing mijne meening over de eenvoudige hoofdpunten te vestigen.

Eene vraag door den Hr. L. vermeden, een der weinige echter in deze zaak, welke, voor hem en anderen van belang, door hem met eigen oordeel was te onderzoeken, is die naar het gezag aan mijn vlugschrift toetekennen, naar mijne bevoegdheid om, toen hij zich op deskundigen beriep, openlijk een gevoelen over zijn prospektus te uiten.

Dat verzuim verpligt mij, hoe ongaarne, zelf aan te voeren: dat ik gedurende een twintig-jarig zeeofficierschap meer dan op de andere vakken van dien stand mij heb toegelegd op de theorie en praktijk van stoomwezen en stoomvaart, op een aantal stoomschepen in de overzeesche bezittingen, Europa en elders diende, aan zeer velen opgaven en inlichtingen verleende; — dat ik, hoofdzakelijk voor die vakken, meer dan 5 jaren werkzaam was bij de Departementen van marine te 's Hage en te Batavia; — dat ik mij vereerd zag met de opdragt van daartoe betrekkelijke zendingen en werkzaamheden door het Departement van kolonien en de Gouvernementen van Oost- en West Indie, en dat ook de werkkring in welken ik ruim drie jaren ben geplaatst medebrengt alle stoomvaart in deze gewesten van nabij gade te slaan. De omstandigheden stelden mij alzoo meer dan anderen in staat om op breede schaal gegevens te verzamelen en uitkomsten waartenemen, zonder thans noodig te hebben ze te gaan zoeken bij de stoomboot-maatschappijen in Ned. Indie, wier uitkomsten en berekeningen van kosten mij zelfs niet bekend zijn.

Bij zulk eene ongelijkheid van terrein en standpunt kan eene polemiek tusschen den Hr. L. en mij over deze zaak niet te pas komen. Hoe gaarne men hem de voorstelling mogt gunnen, dat hij en zijn raad de practici zijn, ik daarentegen nog altijd uit „leerboeken" put, de feiten laten het niet toe. Eene poging om die ongelijkheid plotseling aan te vullen met magtspreuken, met het herhaald cursief drukken van „ik" en andere woorden zou ijdel blijven. De gevolgtrekking is evenmin juist als heusch, dat wanneer ik, zonder hem vooraf de noodzakelijkheid te betoogen, mij veroorloofde zijne bemanningslijsten, de voeding en bezoldiging op ordelijken voet te brengen, daarin op te nemen bootslieden, roergangers en koks die vergeten waren, daarentegen den konstrukteur weg te laten als geheel overbodig voor het beperkt verkeer langs de kust van Java, enz., enz. uit dien hoofde slechts naar „willekeur" zou zijn gehandeld.

Indien personen van erkend gezag in zee- en stoomzaken in hunnen geheelen omvang, namens kommissarissen, in eenen wetenschappelijken kring het technische en finantiële gedeelte van het prospektus willen handhaven, daar de plans voorleggen voor eenen romp met 56 el lengte, 13 breedte, 3½ diepgang (verhoudingen voor eene kof, smak of hoeker), opgeven tot welke soort van stoomschepen zij het rekenen te behooren, aantoonen hoe men dat vreemdsoortige zeevaartuig met 220 p. k. gemiddeld 10 en ten meeste 12 mijl zal laten loopen; indien zij daar uiteenzetten hoe men met ƒ 28000 's jaars in dit gewest de gewone, doorgaande voorzieningen van reparatie en onderhoud bestrijdt voor een stoom-materieel van 8100 ton aan zeeschepen met inventaris en 760 p. k. aan werktuigen en ketels met toebehooren, en zoo nopens de overige punten in kwestie — dan ben ik bereid mijne bedenkingen te staven en breed toe te lichten. Dan zal ik doen uitkomen dat de cijfers door mij in de plaats van die van het prospektus gesteld de matige zijn; en dat wanneer iemand de ongunstige grenzen aannam alle denkbeeld van dividend verdwijnen moest.

Bij sommige punten kan men althans eene inmenging herkennen van personen die in betrekking staan tot een der afdeelingen van het onderwerp. Over die punten en dezulke nopens welke verschil in lezing is, zal ik hier nog in eenige bijzonderheden treden ten behoeve der oprigters en deelnemers. Zij kunnen korter zijn door eenige algemeene opmerkingen te laten voorafgaan.

Vooreerst was het oogmerk van mijn vlugschrift niet het opmaken van een nieuw prospektus voor de onderneming. De grondslagen en opgaven van dat hetwelk aan het openbaar oordeel is onderworpen, werden gewijzigd en aangevuld alleen om er het onderling verband in te brengen, zonder hetwelk zij niet tegenover de opgegeven uitkomsten gesteld, deze aan gene getoetst konden worden. Zoo is b. v. mijne regeling der bemanning en hare bezoldiging niet eene voorstelling der werkelijke behoeften van de voorgenomen dienst, wanneer deze met rationele schepen wordt ondernomen. Zij is opgemaakt zoo als zij in dit gewest, met zijne menschen, toestanden, klimaat en hulpbronnen zijn moet, voor een zee-stoomschip van 800 ton en 220 p. k. met een barkstuig, omdat het prospektus daarvan uitging, en in weerwil dat ik zulke vaartuigen te groot en het tuig ondoelmatig noemde. Zoo zullen de kommissarissen den schrijver van het ontwerp wel weten te zeggen waarom de gezagvoerders der thans varende stoomers zich de lasten der togten naar de buitenbezittingen gaarne getroosten; dat en waarom menigeen liever welligt voor ƒ 300 in de vaart op de Molukken of Borneo zal dienen dan voor ƒ 450, de bezoldiging door mij gesteld, langs Java.

Ten andere komt aan tijdschriften welke over schepen, werktuigen, uitvindingen en derzelver toepassing handelen in dit tijdperk van ontwikkeling slechts een betrekkelijk gezag toe. Wie den toenemenden stroom dier persvruchten, gedurende eene reeks van jaren met aandacht en een ge, zij het geringe oorspronkelijke kennis heeft gevolgd, zal, zelfs bij gemis van eigen ondervinding, hebben geleerd met hoeveel omzigtigheid en oordeel men besluiten moet over hetgeen zij vermelden. Belang en zijne partijdigheid komen bij de schrijvers in het spel, kleuren de waarheid, verwringen de feiten, maken ontrouw in de cijfers. Het eene tijdschrift logenstraft het andere over dezelfde zaak. Zij die sedert eeuwen houten schepen bouwden en het voortzetten, soms omdat in hunne streek het ijzer niet aanwezig en duur is, bestreden met kracht de invoering van het nieuw materiaal; die daarentegen door de levering van ijzeren rompen spoediger fortuin maakten en groote welvaart om zich heen verspreiden, stappen over alle bedenkingen heen en drijven naar de algemeene aanwending, ook daar waar zij ongeraden is. Zijn de mededeelingen van bouwmeesters, gezagvoerders en machinisten afkomstig, gelijk doorgaans, dan leest men dikwijls wonderen, welke een ander in een volgend No. loochent. De schepen hebben ongehoorde eigenschappen en snelheid, de werktuigen oefenen tot driemaal het nominaal vermogen uit, de ketel is merkwaardig krachtig en zuinig. Dat wenscht de machinist, niet slechts voor zijne eigenliefde, maar ook voor het bedrag der premie.

Bovendien, gelijk in zoovele zaken, wat ten deze waar en goed is in Europa en Amerika, is het niet op Java. Hetgeen boeken en tijdschriften opgeven van hetgeen men in Engeland tot stand brengt, is van geene toepassing op onze gesteldheid. Hoe merkwaardig gevorderd voor eene Aziatische bezitting op zulken afstand van het moederland, is zij voor het onderwerp in kwestie nog zeer achterlijk, en zal dit wel blijven tegenover de landen waar fabriekwezen, nijverheid en alle ontwikkeling zoo hooge vlugt namen.

Het verschil in klimaat sluit vergelijkingen uit. Arbeid, toezigt, middelen ter voorziening in het noodige, duurzaamheid, alle elementen voor de uitkomst staan hier lager. De Javaansche matroos en stoker zijn anders dan de Engelsche, het Europesche personeel aan boord en aan den wal onder de verzengde luchtstreek anders dan in de eigene. De metalen slijten sneller, werktuigen en ketels vereischen ook daarom meerdere zorg en onderhoud; de steenkolen zijn en worden slechter, hoe langer zij hun geboorteland hebben verlaten. Het verbruik is grooter, want de slechte trekking der vuren eischt meer arbeid en brandstof om eene zekere hoeveelheid stoom voort te brengen, en deze oefent minder vermogen uit omdat de kondensatie minder volkomen is, waardoor andermaal, om eene gegevene uitwerking (hier snelheid van een schip) te verkrijgen, meer arbeid en brandstof noodig zijn.

Het is derhalve onverschillig hoe de vloten der Cunardlijn, der *Pen.* en *Orient. Company* ingerigt zijn, wat de *Bows-review* en *Simmonds Col. Mag*, al waren zij autoriteiten in nautische en stoomzaken, schrijven over de paketschepen tusschen Demerary en New York. Trouwens, indien de opgaaf van 6 stokers voor schepen van 240 p. k. geene drukfout is, dan zijn het vermoedelijk zeilschepen met auxiliair vermogen, hetwelk alleen bij stilte en het varen in zeegaten en havens wordt gebezigd. Ik zou, indien ik de gewraakte vergelijkingen ten gunste van mijne cijfers mogt aanhalen, kunnen zeggen dat ik, vroeger in kommissie gezonden zijnde hoofdzakelijk voor een onderzoek naar de stoom-suikernijverheid in vreemde kolonien, toevallig met gewone rader paketbooten van Demerary naar de Antillen heb gereisd, en dat deze 24 stokers, de kleine 12 hadden, gelijk in een der van regeringswege gedrukte verslagen is opgenomen, een verschil dat grooter blijft dan op rekening van de meerdere p. k. en het onderscheid van voortstuwingsmiddel is te stellen.

Het was overbodig het verslag van den kapitein luitenant Bourgois aan zijn minister (*Soer. Advert. blad* van 25 Julij) aan te halen, hetwelk trouwens geen nieuws bevat, ten zij men werkelijk de gesteldheid der landen, de dienst der schepen en het klimaat waarin die voorvalt, met de gegevens van het ontwerp in overeenstemming kon zien. Ik had immers op bl. 5 reeds gezegd dat ijzeren schroef-

schepen de voorkeur verdienen overal waar zij met goed gevolg zijn aan te wenden; doch dat, nevens andere bezwaren, de ontstentenis op Java van eene eerste onmisbare voorwaarde van die voorkeur, haar vooreerst nog daar moest doen vervallen voor de partikuliere ondernemingen; met andere woorden, dat zoo deze ijzeren schroefschepen willen bezigen zij tevens moeten zorgen een dok of eene sleephelling tot hare volkomen beschikking te hebben.

Tegen de bemerkingen welke ik over eene volstrekte stipheid in de regeling der vaart had gemaakt, zegt de schrijver van het ontwerp dat een weinig vertraging niets afdoet, omdat de schepen 7 etmalen tijd hebben om den afstand van Batavia tot Soerabaya te doorloopen. Tegen dat feit is niets te zeggen, hoe traag de schepen zoo als ze zijn voorgesteld ook mogten wezen; maar het stellen van dien grens is niet overeen te brengen met de beloften van spoed en met de „volkomen op dag en uur geregelde „stoomverbinding" van bl. 5 van het prospektus, waarbij echter de tijd benoodigd tot laden en lossen van goederen en innemen van brandstof niet mag worden over het hoofd gezien. In het prospektus is die tijd voor de helft der reizen reeds kort genoeg gelaten. Doch de schrijver belooft daaraan te gemoet te komen door betere middelen tot laden en lossen, door een ontwerp om al de hoofdinschepingsplaatsen van Java's Noordkust voor vaartuigen van 4 vt. diepgang bij elken waterstand te openen en open te houden. Beide punten, maar vooral het laatste, zijn van veel gewigt voor talrijke belangen; en wanneer zij bij het openen der nieuwe stoomlijn op 1e Januarij 1859 verwezenlijkt zijn, dan zal men dubbel reden hebben deze gebeurtenis toe te juichen; dan zal de onderneming zich met nog meer regt den titel van *Java's welvaren* mogen toeëigenen, want zij zal niet alleen in den zin van den schrijver van het ontwerp den algemeenen vooruitgang versnellen, maar de blaauwe vlaggen met al de bezwaren welke haar noodig maken en vergezellen opheffen. Te Soerabaya heeft men reeds ondervinding opgedaan van uitdiepen, weet men wat het kost en hoe lang het duurt.

Naauwelijks had ik erkend dat voor de gezamelijke oorspronkelijke uitgaven een kapitaal van 1¼ millioen volstaan kan, of de Hr. L. zegt, dat zoo men zich tot ijzeren schepen blijft bepalen, waarschijnlijk slechts ¾ van die som zal noodig zijn, en verwijt mij deze voordeelige zijde te hebben verzwegen. Doch die voordeelige zijde bestaat niet; zij komt, evenmin als het voorbehoud omtrent het bouwmateriaal, niet in het prospektus voor, waar alleen van ijzer sprake is. Er was alzoo op dit punt niets te verzwijgen. Hebben de deskundigen toevallig eerst later de uitgaven deswege 25% te hoog genoemd, dan ware het voorzigtig geweest hen te hooren alvorens de cijfers zoo stellig in het prospektus op te nemen. Doch die cijfers zijn de beste welke er in voorkomen; zij zijn voldoende als ijzer tot bouwmateriaal dient, en te klein met hout, altijd voor de schepen volgens het ontwerp; waarvan men de proef kan nemen door een dier deskundigen uit te noodigen, om op zijne risico de geheele stoomvaart, zoo als zij daar omschreven is met al den aankleve en de aanvankelijke kosten, voor 1¼ millioen of wel het ¾ van die som op 1e Januarij 1859 in werking te brengen In het ontwerp is voor de 5 schepen met 3100 ton maat en 760 p. k. ruim 12 ton gouds gesteld. De ijzeren rompen met de machinerie kunnen te Glascow of elders aan de Clyde, de plek in Europa waar deze zaken het goedkoopst zijn, voor 9½ ton worden geleverd, en de overige 2½ ton zijn niet meer dan toereikend voor het geheel gereed maken, de verstrekking van uitrusting, inventaris, tuig en sloepen, de kosten der reis naar Indie, de voorziening daar altijd noodig na eenen togt over den oceaan, en het in orde brengen voor de paketvaart.

De jaarlijksche kosten, welke het dividend beheerschen, moeten nog behandeld worden. Wie eene volledige onkostrekening kan en wil opmaken, zal ontwaren dat ik daarvoor geenzins de ongunstige cijfers heb gesteld. En toch verschil ik reeds voor de uitgaaf aan brandstof ƒ 170,000 met het prospektus, ontstaande door het uiteenloopen der aangenomen snelheid van de schepen, de hoofdzakelijk daardoor veroorzaakte vermeerdering van het verbruik der brandstof, en den hoogeren middelprijs tot op het oogenblik der inlading in de kolenruimen.

Ten onregte doet de Hr. L. het voorkomen als had ik de twee laatste punten naar luim, op lossen grond, „goedgevonden" te verhoogen, en meent dit o. a. te staven uit eene zinsnede, op bl. 7 van mijn vlugschrift buiten hare plaats afgedrukt. De ironie daarbij gebezigd is nu inderdaad tegen den armen inlandschen zetter gerigt.

Met een weinig minder ongeduld had de Hr. L. en zijne deskundigen, die vergeten hadden op machinebehoeften te rekenen, kunnen vermijden mij de ongerijmdheid toe te dichten van daarvoor ƒ 6 tegen elke ton brandstof te stellen, en zich de kortstondigheid der zegepraal bespaard van daarin het afdoend blijk mijner partijdigheid te hebben gevonden. Ook zonder de verbetering welke dadelijk in druk, ook in de *Oostpost*, heeft plaats gehad, had de 3de zinsnede dier bladzijde hen moeten doen zien dat onder deze ƒ 6 niet alleen die behoeften zijn begrepen, maar alle kosten en verliezen aan twee maal vervoer in praauwen, vier maal verwerken, en de spillage in de pakhuizen verbonden, welke zij mede over het hoofd hadden gezien.

De middelprijs was door mij van ƒ 20 op ƒ 24 gebragt, en op die wijze kwam ik tot ƒ 30 voor de kosten op het oogenblik van verbruik. Deze middelprijs is nog gematigd gesteld voor kolen uit Engeland. Afhankelijk van de waarde der scheepsruimte, kon hij vroeger geden, maar is later te laag geweest. Voor eene onderneming van 25 jarigen of langeren duur mag men niet prijzen aannemen zoo gunstig als zij soms, door onzekere omstandigheden of tijdelijk zijn. De waarde der scheepsruimte is voor de depôts in Afrika en Azie zoo onzeker geworden, dat niemand, zelfs de magtige P. en O. Compy, zich door kontrakten van den aanvoer op billijken voet heeft kunnen verzekeren, gelijk de Hr. L. zich voorstelt te doen, doch slechts dan bereikbaar ware indien men retourladingen kon verzekeren. Nog vóór den oorlog waren de kolen aldaar dermate schaarsch en duur, dat die maatschappij reizen moest achterwege laten, haar dividend met 2% daalde, en zij in 1853 verpligt was 6000 ton Borneo-kolen in Ned. Indie te komen vragen tegen ƒ 30 en ƒ 36, destijds de marktprijs aldaar. Na het uitbreken van den oorlog was zij om dezelfde redenen verpligt hare tarieven weder op eenen vroegeren, hoogeren voet te brengen, gelijk die ook hadden medegewerkt om de lijnen naar de Kaap en Australie van andere maatschappijen te doen opheffen.

Even naauwgezet en gematigd ben ik tot de verhooging van het verbruik overgegaan.

Vooreerst volgde die voor het totaal uit het aannemen, op bl. 6 van mijn vlugschrift, van 7 mijl voor de gemiddelde behouden snelheid (d. i. alle omstandigheden dooreen gerekend, en na aftrek van alle oponthoud) in stede van de 10 in het prospektus. Ieder zeeman zal 7 nog ruim te hoog achten voor de voorgestelde vaartuigen, welke meer op bakken dan op schepen zouden gelijken. De uren varens en het totaal kolenverbruik voor de togten van het ontwerp moesten in de omgekeerde verhouding, namelijk met ¾ toenemen. Voorts bragt ik dat verbruik dooreen op 4¼ Ned. pd per p. k. in het uur, met inbegrip van de verliezen, voornamelijk door verstuiven en vergruizen, en van het gebruik voor kombuis en smederij. Dit cijfer, weinig hooger dan dat van het ontwerp, is werkelijk nog te laag voor eene begrooting der uitgaven aan brandstof welke men in te nemen heeft, gelijk straks zal blijken.

De Hr. L. heeft in zijne wederlegging eene lijst van voorbeelden uit de gemelde bronnen opgehaald tot staving van de cijfers zijner deskundigen. Met betrekking tot de snelheid is reeds genoeg gezegd om alle vergelijking van die voorbeelden met zijne schepen onbestaanbaar te doen noemen. Om de rompen van het prospektus tot denkbare schepen, hoe gebrekkig, te maken, zouden zij bijna 6 el diep moeten gaan.

Al de aangehaalde vreemde stoomers zijn daarenboven bestemd en getuigd voor de vaart in den oceaan en in zeeën waar de zeilen, zelfs voor groote snelheid, de werktuigen kunnen te gemoet komen, hetgeen gunstig op het verbruik van brandstof werkt. Voor dit laatste zou ook alleen de *City of Glasgow* een punt van vergelijking mogen opleveren, indien zijn verbruik niet minder was dan van de grootere schepen van 500 en 650 p. k., welke niet tot maatstaf voor de werktuigen van 220 p. k. van het ontwerp kunnen dienen. Het betrekkelijke cijfer wordt kleiner naarmate de werktuigen meer vermogen hebben.

Ik zou naast de lijst eene andere kunnen plaatsen van onbepaalde lengte welke hare cijfers bevestigt, en eene nog langere welke die logenstraft. Doch het opmaken eener begrooting voor eene stoomvaart behoort langs eenen anderen, meer eenvoudigen weg te geschieden.

Even als boven omtrent den oorpong, zal ik thans eene algemeene opmerking over den aard en de bestemming der geisoleerde opgaven en feiten laten voorafgaan.

Wanneer men een onderzoek instelt naar de eigenschappen van stoomschepen, dan krijgt men altijd de opgaven van hetgeen eenig schip vermag. De vraag: wat loopt het stoomschip, wordt beantwoord met het gemiddelde maximum onder zijne beste kansen; die naar het verbruik van brandstof, op zekeren togt, per wacht, per etmaal, met een dergelijk minimum. De Engelschen zullen dat jegens den Franschen zeeofficier wel niet nagelaten hebben; en zoo ontstaan in alle landen de gunstige cijfers, die echter in volstrekten zin in voor dat onderzoek nog getrouw zijn.

Geheel anders daarentegen gaat de belanghebbende te werk als hij de oeconomische en finantiele uitkomsten moet leeren kennen.

Als de nieuwe gezagvoerder het overzigt maakt van eenen langen togt, als de 1ste officier eenen vasten grondslag zoekt om te weten na hoeveel uren stoomens aanvulling der kolenruimen noodig wordt, als eene reederij of marine-bestuur nagaat hoeveel brandstof zal zijn te ontbieden en te betalen, als men eene begrooting opmaakt, dan worden de berekeningen getrokken uit de gegevens over een lang, en zoo lang mogelijk tijdvak. Men telt over een aantal jaren de uren stoomens bijeen, de afgelegde mijlen, en de verstrekte kolen. De deeling van de eerste som op de tweede geeft de snelheid, die op de derde het kolenverbruik. En dan komen er gansch andere cijfers aan den dag dan die naar den straks gemelden oorsprong. In de periodieke stoomregisters der zeevarende natien is eene rubriek voor kolenverbruik „varende onder stoom" en eene andere voor hetzelfde „op andere wijzen en tijden", waaronder de verliezen worden berekend, ten einde het technische cijfer van het algemeene, d. i. het finantiele, afgescheiden te houden.

Van daar dat doorgaans de beheerders van schepen en stoomlijnen, de administrateurs of magazijnmeesters van fabrieken en instellingen ten deze andere cijfers noemen dan de machinist. Het wordt nu ook vrij waarschijnlijk dat de persoon die den Hr. L., in hetzelfde oogenblik dat zijn gansch arsenaal uit een werk voortkomt, liet schrijven dat „mijne berekeningen omtrent kolenverbruik, indien misschien in leerboeken gemaakt door de praktijk volledig worden tegengesproken," tot dezulken behoort die wel weten hoeveel kolen door den ketel gaan, maar nimmer konden of behoefden op te maken hoeveel er bij slot van rekening was uitgegeven voor de hoeveelheid die door bergplaatsen ging. De opmerking was dubbel onjuist: de leerboeken geven het cijfer te laag; en weinigen waren door zucht en werkkring beter dan ik in de gelegenheid om te besluiten dat de praktijk dit aantoont.

Het ontwerp van den Hr. L. is niet het eerste van dien aard dat ik zag of ontleedde. Menig honderdtal der periodieke stoomregisters heb ik moeten narekenen, ook als bouwstof voor begrooting, of opmaken, nog meerdere ingezien. Doorgaans was het verbruik 5 Ned. pd. of meer, zeldzaam dalend tot 4½.

Ik laat hier nog enkele van zulke tot het oogmerk in kwestie bruikbare opgaven volgen, zoo als ze mij het eerst voor den geest komen, en die betrekking hebben op Engelsche kolen.

De *Banda* van 100 p. k. heeft 6 Ned. pd. per uur en p. k. noodig, de *Koningin der Nederlanden* van 125 p. k. mede 6. Dit cijfer is opgemaakt uit hare reizen naar Singapore en Sidney. De *Java* van 250 p. k. kostte 6¾ terwijl meestal slecht twee van de 4 ketels te werk waren als de gemiddelde vaart beneden de 7 mijl was.

In eene door Eng ingenieurs opgemaakte vergelijking der kosten van stoomlijnen met rader- en met schroefschepen, (*Nautl. Standd.* 1852) is 5 (10 Eng. ℔) aangenomen. Zij nemen de *Cunard* lijn, de *Cambria* en *City of Glasgow*, ook door den Hr. L aangehaald, tot maatstaf, en voegen er bij: „om behouden reis te maken, moeten er nog 100 ton meer aan boord genomen worden."

De uitkomsten der beroemde stoomers van de Chester Holyhead-spoorweg-maatschappij, die echter zeldzaam vermogende werktuigen voor hunne grootte. (360 p k. dooreen) hebben, staan als 8½ Ned. pd, in het verslag (Mechs. Mag. 1850). De berigtgever voegt er bij: „Het kolenverbruik aan boord van de Admts stoomschepen (voor dezelfde paketdienst toen gebezigd) is, meen ik, aanzienlijker". Voor zoover het materieel daartoe geëigend is koopt men snelheid alleen door brandstof.

Voor de geldelijke berekeningen is in de plans voor eene paketvaart tusschen Nederland en Java van den Ingenieur der marine *Scheffer* en die van anderen 4½ pd. aangenomen.

Ditzelfde bedrag diende ook vroeger voor de begrooting van marine in Nederland, doch schijnt onvoldoende te zijn bevonden. De kommissie van 1852 voor het zeewezen van den staat, zamengesteld uit 10 officieren en ingenieurs van de hoogste rangen, stelde in haar verslag (bl. 42) 5, hetwelk ook door den minister *S. van den Broecke* voor de begrooting van 1855, geschoeid op het nieuwe stelsel voor de vloot, is gevolgd. Die vloot zal, behalve de ijzeren vaartuigen van geringen diepgang voor Indie, geheel uit schroefschepen bestaan.

In het laatst van 1851, toen men in O. I. nog alleen met Engelsche kolen stoomde, eene vraag deswege aan de bevelhebbers der 11 door den Archipel verspreide stoomers van het eskader gedaan zijnde, blijkt uit de zamentrekking der antwoorden: dat de 1800 p. k. 225 ton kolen in het etmaal noodig hadden, juist 5 pd. per p. k. in het uur.

Dit cijfer is in het gebruik dermate als geijkt, dat wanneer men eene zaakkundige onvoorbereid daarnaar vraagt in den zin als hier gebezigd moet worden, hij dat doorgaans antwoordt; slechts enkelen noemen 4½ pd.

Terwijl in menig ander opzigt de oorlogsmarine niet mogt aangevoerd worden als maatstaf voor partikuliere scheepvaart, is zij bij uitzondering voor dit punt een voortreffelijke. De ongerieven en onreinheid aan het kolenladen verbonden zijn waarborgen dat het op een oorlogschip tot de eischen der strikte noodzakelijkheid wordt beperkt, terwijl het toezigt tegen verspilling nergens zoo stipt kan zijn.

Waar men alzoo in Europa onder de gunstigste gesteldheden 5 en 4½ pd aanneemt, heb ik zeker niet overdreven door voor Indie 4¼ te stellen.

Een afdoende proef ware, dat de kommissarissen der opterigten maatschappij door aanbesteding onderzochten voor welke som iemand genegen is te voorzien in de jaarlijksche behoefte aan kolen en brandstof voor de schepen en diensten volgens het prospektus, aan boord in de bergplaatsen geleverd.

Blijkt uit het vorenstaande dat men opgaven van personen, boeken en tijdschriften niet onvoorwaardelijk voor elk oogmerk kan toepassen, ik kon hetzelfde ten opzigte der snelheid aantoonen indien het voor dit vertoog noodig ware. Mijne bedenkingen waren meer tegen de verhouding der afmetingen van de schepen dan tegen die van de tonnemaat tot het vermogen gerigt. Bovendien zoude men moeten weten gedurende hoevele wachten, etmalen of volle reizen heen en terug de schepen door den Hr. L. genoemd de opgegeven snelheid behouden hebben, welk aandeel daarin de stoomtuigen, welk de zeilen hadden, alvorens hieraan waarde ter vergelijking te kunnen hechten.

In eene verhandeling, den 8sten November 1853 door den bekwamen Henderson in het Eng. Konk. Inst. van Ingenieurs voorgedragen, vindt men:

„referred to a tabular form containing copious details of dimensions and of general information, as to the form, properties and speed realized bij ocean steamers, compiled from documents emanating from the Dept. of the Surveyor of the Nary, and from returns made to Parliament bij the Post office and the Admiralty; showing that, in five years, on a aggregate mail service of 1,271,000 miles, the speed realized only averaged 7,945 knots per hour, which was far short of the speed generally supposed to be maintained bij mail-steamers; the highest speed being 8½ kns. between Marseilles and Alexandria, bij H. Ms. mail-packets, and the lowest 7¼ between Ceylon and China, bij contract steamers.

„Reference was then made to a tabular statement, published bij the committee on steam communication with India, showing the station of each steamer, including 6 packets of the Indian Navy, running upwards of 325000 miles at a speed of 8,082 knots per hour, and 11 steamers of the P. en O. Compy., running above 583720 miles, and averaging 7,972 kns. By the same table the speed of the iron steamer *Pekin* was shown to be 7,733 kns., the older timber steamers *Lady Mary Wood* and *Braganza* realizing only 7,378 and 7,249 respectively."

Het schrijven over de bemanning betreft nog voornamelijk de stokers.

Indien er iemand te Soerabaya is die inderdaad kans ziet om op eene paketvaart in deze streken, in het ruim van een schip, onder eene temperatuur van 95° tot 120° F., alle werkzaamheden voor eene machinerie van 220 p. k. te doen verrigten door 8 inlanders, dan zal hij wel doen en eenen pligt vervullen met zulks niet bloot door een ander te laten drukken, maar zich aan boord te begeven en het aan alle machinisten te leeren. Tot dusver zou geen hunner die taak durven aanvaarden dan met minstens het dubbele getal.

Onbegrijpelijk is het hoe een deskundige, al ware hij niet „uitstekend" zoo als de Hr. L. den zijnen noemt,

heeft kunnen zeggen, dat: „wanneer de schepen per week „niet meer dan 60 uren onder stoom zijn, ieder stoker dan „per 7 maal 24 uur niet meer dan 30 uur wezenlijk zal „werken."

Vooreerst zijn de cijfers 60 en 30 uitvloeisels van de snelheid in het prospektus aangenomen, waaromtrent reeds genoeg gezegd is om te toonen hoezeer zij verhoogd sullen worden.

Doch al behoudt men die, dan gaat het niet op dat ieder man niets te doen had dan 30 uur werken „per week" Hij zou gedurende elken togt tusschen Batavia en Soerabaya, welke het toch niet te hopen is dat eene week zou duren, gemiddeld 30 uur voor de vuren zijn en stoken, de overige hard werken, en altijd bezig zijn.

De arbeid der vuurstokers (zij zijn voor een gedeelte tevens ambachtslieden voor het vak) is immers niet beperkt tot het voortbrengen van den stoom. Zij moeten alles verrigten wat tot het drijven en behandelen, onderhouden, schoonmaken van werktuigen, ketels, toebehooren, waarlooze deelen, inventaris en gereedschappen behoort; — zij doen de onophoudelijk voorkomende werkzaamheden, voorzieningen en reparatien aan de machinerie, verpakken, en al hetgeen men onafgebroken met eigen middelen aan in werking zijnde machinerie te doen heeft; — zij moeten de kolen verwerken, het machineruim schoon maken, zijn met de verlichting belast; één zorgt voor de eigen huishouding, nog een gewoonlijk voor die van de machinisten.

Alleen de Engelschen bestemmen voor het grove gedeelte van den totalen arbeid afzonderlijke manschap, onder de benaming van *Coal trimmers*. Ik denk dat men hun aantal zou hebben te voegen bij de getallen door den Hr. L. aangehaald, om althans overeenkomstige cijfers te hebben. Eene vergelijking ware echter dan nog, blijkens het vroeger gezegde, niet mogelijk. De Hr. L. voegt daarbij thans zelf nog eenen nieuwen grond. „Al deze schepen, „zegt hij, moeten langdurige reizen doen." Maar op eenen onafgebroken en langen stoomtogt in den Oceaan zijn juist de som en de lasten van den arbeid in het werktuig-ruim veel geringer dan bij de gebrokkelde paketvaart.

De partikuliere stoomschepen thans in O. I. varende zijn klein tegenover die van het prospektus. De *Padang*, *Makasser* en *Ambon*, van 120 p. k., begonnen de dienst met 12 stokers; men was genoodzaakt 2 meer te geven; de *Banda* van 100 p. k., heeft er 10; en de machinisten van die onderneming verklaren sints nog telkens en met aandrang dat er meer noodig zijn.

De *Java* van 250 p. k. voer met 21, behalve 3 mandoers en 1 smid; de *Koningin der Nederlanden* van 125 p. k., met de gemakkelijkst denkbare werktuigen en ketels, welke schier nimmer avary hebben, heeft 12, waaronder 1 smid.

Volgens organieke bepalingen bekomen de oorlogstoomers van ons Indisch eskader, welke beduidend minder stoomen dan paketschepen, voor hunne machinerie van 300 tot 70 p. k., van 26 tot 8 Inlandsche vuurstokers boven de helft der Europesche welke zij buiten O. I. in de rol voeren, en met bepaling dat voor ieder Europeaan die aan deze helft ontbreekt, nog een inlander meer wordt aangenomen. Meermalen komt het voor dat bij ziekten dan nog matrozen te hulp moeten komen. En de hoofdzaak, het wezenlijk werk, staat voor dit onderdeel gelijk aan boord van beide soorten van schepen, behalve dat het op het oorlogschip ligter is wegens de meerdere ruimte.

Ik acht mij niet gehouden om toe te lichten waarom op een schip van 800 ton 220 p. k., met barkstuig twee stuurlieden en drie machinisten doorgaans, en zeker bij eene paketdienst op 6e breedte, noodig zijn. Daartoe is het al te duidelijk.

De jaarlijksche post voor gewone reparatien en onderhoud, in het prospektus *f* 28,000, is door mij of *f* 70,000 gebragt, echter niet op grond van de uitgaven der bestaande maatschappijen, welke mij onbekend zijn. Ik kan hier korter zijn omdat men niet naar deskundigen verwijst. Bij niemand met eenigen tak van nijverheid in aanraking kon het ook op komen om, ter raming van hetgeen men voor het materieël der schepen, machinerie enz. 's jaars zal rekenen, de kosten voor brandstof, beheer, personeel en loodsen door 10 te deelen.

In de meest te dien aanzien gunstig geplaatste landen, nemen sommige ingenieurs voor deze post 1/10, de meesten 1/15, enkelen 1/20 van de waarde van het oorspronkelijke materiëel (schepen, machinerie, gebouwen, werkplaatsen), aan. Ik koos het laatste cijfer, namelijk 5 %, niet van het kapitaal, maar van 14 ton gouds, op welke som de aanschaffing van het materiëel naar het prospektus moest neder komen. Ik meende op bl. 10 van mijn vlugschrift duidelijk genoeg te hebben gezegd, dat die som niet zou dienen voor onvoorziene uitgaven, welke ten laste van het reserve-fonds komen, om ze niet nu weder in de vergelijking te zien brengen.

In de memorie bij de begrooting der marine in Nederland voor 1855 staat:

„Het in active dienst zijnde materiëel veroorzaakt kosten van onderhoud, reparatien aan romp en tuig, enz. door het dadelijk gebruik.

„Volgens berekening van eenen geachten Franschen schrijver, welke in deze zaak eene autoriteit mag genoemd worden, en wiens berekening het gevolg zijner bevinding der behoefte van vele jaren was, bedraagt dat jaarlijks meer dan 10 pct. van de waarde die het schip nieuw heeft. Van vroegere jaren heeft men aan het Dept. van Marine geene aanteekening van het verbruik van materiëel zoo afzonderlijk, dat eene toetsing van dit gegeven over eenige jaren mogelijk was; sedert 1853 heeft het echter onder den afgetreden Minister plaats gehad, en eene vergelijking daarvan met het onderzoek van den schrijver doet zijne berekening tamelijk juist voorkomen.

„Dat onderhoud voor het Nederl. en W. I. eskader moest berekend worden over eene waarde van 7 millioen, behalve de machineriën, en zoude derhalve bedragen eene som van *f* 700,000."

Nu is het onderhoud van het rijks zeewezen in alle staten wel duurder dan dat der koopvaart; doch door met inbegrip der machineriën, pakhuizen en werkplaatsen, en hetgeen men den kajuits- inventaris noemt, 5 % te stellen voor een druk gebruikt materiëel onder ongunstige omstandigheden, bleef ik toch zeker beneden de werkelijkheid. Ook nu zal ik dit niet staven door in het opstel eene uitgewerkte onkostrekening van anderen of naar eigen begrooting op te nemen, doch raad kommissarissen te onderzoeken wie, b. v. in het 3e jaar der onderneming, voor *f* 70000 's jaars wil aannemen te doen hetgeen op bl. 9 van mijn vlugschrift omschreven staat.

Daar het vooraf onzeker blijft welke de opbrengsten eener nieuwe onderneming van dien aard zullen zijn, behield ik voor het totaal der ontvangsten het cijfer van het prospektus.

Als een blijk hoe weinig nog het verkeer ter zee langs Java aan regelmatige schatting is te onderwerpen, werd meermalen opgemerkt dat wanneer de *Banda* kort voor of na een der grootere schepen een togt deed, zij dikwijls betrekkelijk, soms volstrekt de meeste passagiers had. En dit was zeker niet het geval als blijk of gevolg van voorkeur voor dit vaartuig, hetwelk door zijne geringe afmetingen het minst geriefelijk is.

Men mag zich geene groote uitbreiding voorstellen als „de bewoners der thans van stoom-communicatie geheel „verstoken residentien aan de kust hunne zaken in de „middelpunten van den handel persoonlijk kunnen afdoen, „met de zekerheid dat zij na weinige dagen op eene goed- „koope en comfortable wijze hunne haardsteden wederom „zullen bereiken", omdat het aantal bewoners van die kategorie beperkt is.

Wie zich de moeite wil geven de nieuwsbladen en havenregisters te raadplegen, kan zich overtuigen dat ik niet ongegrond, voor de eerste jaren, de raming van het vervoer van personen en goederen een hoog gesteld maximum noemde, zelfs indien de *Java's Welvaren* monopolie kreeg. Doch er zouden drie ondernemingen langs Java en op Singapore varen, en er zal mededinging zijn, met of zonder kontrakt en mail.

Worden de tarieven lager dan in het prospektus, waarvoor de kans te onderstellen is uit het tweede geschrift van het Hr. L., dan worden het ook de opbrengsten.

Indien het tarief van Batavia naar Soerabaya onjuist is begrepen, ligt het aan den schrijver, niet aan den lezer van het ontwerp. Te meer dewijl het niet in het prospektus vermeld staat, kon de lezer niet van de onderstelling uitgaan dat de opbrengsten van het verkeer uit de hoofdplaats van N. Indie naar de overige voor memorie was gelaten, terwijl dat tusschen de andere uiteengezet werd aangewezen. Hij moest het er voor houden dat bl. 13 en 14 de geldelijke uiteenzetting inhielden van de regeling der vaart op bl. 7. Nu is daar sprake van twee regtstreeksche maandelijksche togten tusschen Batavia en Soerabaya, altoos via Samarang; en de lezer moest er toe vervallen om ook daarvoor te houden hetgeen op bl. 13 als regtstreeksche veertiendaagsche vaart is opgegeven.

Is op Java den 1sten Augustus 1857 de mogelijkheid al denkbaar om, door zeer groote geldelijke opofferingen en inspanning, met 1e Januarij 1859 eene stoomvaart daar in werking te zien met 5 schepen, uit Europa te ontbieden, het dividend zou zich toch tot 1860 laten wachten na de sluiting van het eerste boekjaar.

De dwaling dat de heer Cores de Vries de vaart op Singapore nimmer heeft verlangd en het overige ga ik stilzwijgend voorbij, vermits mijne vertoogen niet bestemd zijn om het beginsel eener nieuwe onderneming te bestrijden, noch om eene bestaande te verdedigen of tegen mededinging te vrijwaren.

SOERABAYA, **D. L. WOLFSON.**

30 *Julij* 1857.

GEDRUKT BIJ E. FUHRI & Co TE SOERABAYA.